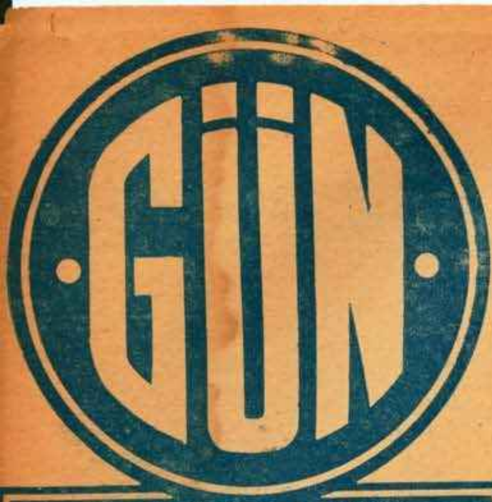

HAFTALIK
Kültür ve Aktüalite dergisi

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

TÜRK SENDİKALİZMİ

İyi işçi yetiştiren en mükemmel mektep, yine işçinin kendi meslekî teşkilât yuvasıdır

Hiç şüphe yok ki, devlet, sermayedar vatandaş ile emekçi vatandaş arasında hiç bir fark gözetmiyecek kadar ileri bir adalet ve sosyal bir şuur ölçüsüne sahiptir

ESAT ADİL

27 Mart 1946

Çarşamba

BU SAYIDA :

SAYI **10**

20 Kuruş

Geçen yıl İzmirde bir işçi hastanesi kurulmuş ve bir çoklarımız bu mes'ut hâdiseyi büyük bir sevinçle karşılamıştık. Şüphesiz ki, böyle bir haber, bir müjde kılığına kendiliğinden girmemişti. Onu böyle eden bir çok sebepler vardı. Hepimiz pek âlâ biliriz ki, Türk işçisinin başka memleketlerdekiler gibi geniş çapta sosyal sigortaları, bankaları, teknik okulları, hastahaneleri, yardım sandıkları, hususî mahkemeleri ve nihayet bütün bunların meydana gelmesinde rol oynıyabilecek sendikaları yoktur. Bizim işçilerimiz, itiraf edelim ki, oldukça başıboş ve kendi bahtlarile yapayalnız bırakılmış gibidir. Gerçi son günlerde devletin yardımile bazı sosyal ve meslekî kalkınmalar olmadı, bu müdahalenin zaman zaman müsbet neticeleri de sezilmektedir. Fakat yine itiraf etmeliyiz ki, bu âlicenap ve pederane koruma, gözetme hareketleri, asıl meselenin kotarılmasına yarayacak kadar köklü ve yaygın değildir. Çünkü işçinin derdi bir değil bindir. Düşünün, bir vatandaş ki, kendisinin, ailesinin ve çocuklarının mukadderatı kollarına, bu kolların bütün ömrünce devam etmesi gereken faaliyetine bağlıdır. Onun muhtaç olduğu umumî kültürü, teknik bilgiyi, kendisinin ve ailesinin sağlık düzenini, hep bu başkası hesabına çalışan kollardan beklemek yalnız büyük bir haksızlık değil, ayni zamanda boş ve neticesiz bir dilektir. Öte yönden işçinin vicdanını, ahlâkını tertemiz tutması da hem onun hem millî istihsalin selâmeti için lâzımdır.

Cemiyetin işçiden beklediği bütün bu mânevî ve maddî savaş da onu kendi başına yalnız bırakmak, millî dâvalarımızın bir çoğunun başarılmasında büyük zorluklara yol açmak olur. Hiç bir zaman unutmamalıyız ki, Cumhuriyetin bütün nimetlerinde, maddî ve mânevî bütün yapılarında, her türlü sosyal ve ekonomik gelişmelerinde en büyük pay elbette ki, işçi vatandaşındır. İşçisi kültürce eksik, teknikçe geri, ahlâkça bozuk, refah ve meslekî hürriyet bakımından düzensiz ve bünyece zayıf, cılız olan herhangi bir memleketin; istihsal seviyesi daima düşük ve istihsal faaliyeti daima aksaktır. Çünkü her iktısadî verim teknik bilgiye ve meslekî ahlâka, ahlâk ise refah ve hürriyete dayanır.

İyi işçi yetiştiren en mükemmel mektep, yine işçinin kendi meslek yuvasıdır. Onun seviyesi ancak bu gibi teşekküllerin çatıları altında gelişir ve yükselir. Teknik bilgi seviyesi geliştikçe de, onun refahı artar, maddî saadet ise ona ahlâk ve yeni verim gayretleri getirir.

İşçi sendikaları devletin de yükünü azaltır. Her sendika kendi işçilerinin bilgi, sağlık imkânlarını, karşılıklı yardım, iyi arkadaşlık duygularını daha çabuk geliştirir.

Hiç şüphe yok ki, devlet, sermayedar vatandaş ile emekçi vatandaş arasında hiç bir fark gözetmiyecek kadar ileri bir adalet ve sosyal bir şuur ölçüsüne sahiptir. Bu, böyle olunca sermayedar kadar işçinin de kendi meslekî bünyesinin serbestçe gelişmesini sağlamak ve onu millî istihsal hesabına daha faydalı ve gayretli bir eleman haline getirmek her bakımdan büyük bir başarı sayılabilir.

Türk sendikalizmin Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirlerinde birbirine benziyen aksak akışını ve sık sık uğradığı sarsıntıları dikkatle gözden geçirecek olursak bunun sebeblerini bulmakta hiç de zorluk çekmeyiz.

Bu sebeblerin birincisi, işçi kütlesinin kendi kendini ne siyasi, ne de meslekî bakımdan organize etmek fırsatını bulamamış olmasıdır. Sebeblerden ikincisi ise devlet müdahale ve himayesinin ilmî olmıyan görüşlere ve işçi hayatının iç yüzünün bilinmeyişinden doğan sakat ölçülere dayanmasıdır.

İşte başlıca bu iki sebebledir ki Türk sendikalizmi diğer demokrat memleketler sendikalizminin vardığı merhalelere ulaşmamış ve çok defa da gelişmeler değil, gerilemeler yapmıştır.

İşçi sınıfı, Türk sendikalizminin gelişmesini destekliyecek bir siyasî parti kuruncaya kadar, hiç olmazsa

İşçinin meslek teşekküllerine bağlanmasını ve bu gibi teşekküllere serbest gelişme imkânları verilmesini, iş ve işçi mevzuatının koruyucu ve kurtarıcı mahiyette düzenlenmesini, devlet himayesinin işçinin refah, kültür ve sağlığını gözeten ve artıran bir karakter taşımasını istemek; öyle sanıyorum ki, isteklerin ve dileklerin en güzeli ve en hayırlısıdır.

Haftanın Kültür Hareketleri

ANTOLOJİ: Arkadaşımız Fahir Onger tarafından yayınlanan ve «bu günkü şiirimiz» i vermeğe çalışan bu antoloji, bitaraf bir hal taşımak istiyor. Ancak «bitaraflık» çok söz götürür bir meseledir. Prensipleri ve dünya görüşü itibarile hiç bir münevver bitaraf olamaz. Bitaraflık prensiplerde değil; o prensiplerden hareketle ulaşılan sanat ve cemiyet görüşleri içerisinde takınılabilir. Mücerret bir bitaraflık mümkün değildir. «Ben bitarafım» diyen adam "benim cemiyet ve sanat görüşüm yoktur„ demiş olmaz. Belki kendi sosyal ve estetik anlayışımla kin, sevgi peşin hüküm v. s. dışında kalmağa çalışarak sanat eseri hakkında hüküm veriyorum„ demiş olur. Aksi takdirde sanat eseri hakkında hüküm verenlerin hepsini dünya ve sanat görüşlerinden mahrum şahsiyete ulaşmamış kimseler olarak kabul etmek gerek.. Farkında olarak veya olmayarak her münevver metodik bir cemiyet görüşü içinde bulunur. Bitaraflık umumiyetle içinde bulunduğu görüşün farkında olmayan veya farkında olup ta onu kabul etmek istemeyen, fakat kendinde onu aşmak cesaretini de bulamayan kimsenin içine düştüğü en kâzip metodtur. Bitaraflık; şahsiyet, metod ve dünya görüşü (yani prensipler) üzerinde değil fakat onların bir esere, bir fikre tatbik edilişleri bakımındandır.» Âlimin bitaraflığı» müspet ilim metodlarını her türlü his ve peşin hüküm dışında tatbik etmekten ibaret olduğu gibi sanat ve fikir münekkidinin bitaraflığı da mensup olduğu sanat görüşünü hisler ve peşin hükümler dışında kalarak elindeki esere tatbik edebilmesi demektir. Yoksa münekkit dünyanın en şahsiyetsiz mahlûku olurdu.

Fahir Onger'in bitaraflığı da küçük burjuva dediğimiz, burjuvadan çok halka yakın, fakat daima karar veremezlik haleti ruhiyesi içinde bulunan münevver tipinin bitaraflığıdır. Böylece bu ruh haleti bitaraflık olmaktan ziyade prensiplerde bir kararsızlık olup "bitaraflık„ la karışmaktadır. Bu kararsızlık F. Ongerin bir taraftan sanatla büyük ekonomik kriz arasında münasebeti kaydeder, Tevfik Fikreti medhederken; diğer taraftan şuuraltını, saf şiiri tutar ve cemiyetci sanatkârları sathi geçerken açık olarak görünüyor... Bugünkü şiiri vermek isteyen bir antolojinin büyük şair Nazım Hikmeti, H. İ. Dinamoyu v. s. ihtiva etmemesi anlaşılamaz. Genç şair Sabahattin Batur da maalesef unutulmuştur. H. T.

Destan gibi: Eseri R. N. İlerinin elinde görünce arkadaşım: «Aleyhinde yazmak yok hal» dedi. «Destan gibi»yi daha o da okumamıştı ama Orhan Veliyi çok seviyordu. Okuyalım dedim.

"Çatanalar, mavnalar, kayıklar,
Limanda sıra bekleyen gemilerin arasında
İnsanlar hayat mücadelesinde,
Adamlar, kadınlar, çocuklar;
Ellerinde yemek çıkınları,
Rejiye giden işçi kızlar„

Orhan Veli memleket adamının, yaralı Anadolu çocuğunun ülkesini dolaşmış. Orhan Veli gerçek ve büyük sanatın yolunda büyük işler yapabilir. Yeter ki bu eser «hayatında bir ilerlemenin habercisi olsun».

"Geredenin yolu
Reşadiye gölü
Bir göl ki
İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor.„

Büyük Nâzım açtığın destan çığırının tesirleri sonsuzdur. Her destanın altından senin feyyaz dehân fışkırıyor.

Bu dağlar koru dağları değil
Bu köy Adilhan köyü değil
Ne şu değirmen Ferhat ağanın
Ne de bu türkü hazin...„

Orhan Veli'yi asırların ihmal ettiği, ağaların, derebeylerin sömürdüğü daima asîl ruhlu ve daima haklı, mübarek Anadolunun şairi olarak görmek ne sürpriz! "Destan gibi„ yi okuyucularımıza sağlık verebiliriz. *H. T.*

BÜYÜK DEMOKRATLAR

FRANKLİN D. ROOSEVELT

1882 - 1945

Hayatı herkesçe bilinen Ruzveltin biz burada demokratik hüviyetini belirten fikirlerini yayınlamakla iktifa ediyoruz.

● Hükümetini seçmek her millet için kelimenin bütün manasiyle serbest olmalıdır. Seçim hürriyeti verilince dünyada hiç bir millet yoktur ki faşist veya derebeyci, harpçi bir hükümet edinsin.

● Atlantik yasasında yazılı olan, milletlerin kendi mukadderatlarına hakim olmak hakkı, kim olursa olsun, hiç bir hükûmete toptan cinayetler işlemek hakkını, kendi milletini veya başka milletleri esarete sürüklemek hakkını vermez.

● Milletler camiası için tek ve yüksek istikbal kaygımız bir kelimede hülâsa edilebilir: GÜVENLİK.

Bu kelimeden sadece tecavüze karşı koyan maddi güvenlik değil, aynı zamanda milletler ailesi dahilinde ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, ahlâki güvenlik anlaşılmalıdır.

● Amerikalıların ekseriyeti büyük vazifesini şikâyetsizce ifa ederken gürültücü bir azınlık durmadan bağırarak hususi zümreler için hususi imtiyazlar istemekte. Parlamentonun koridorları ve Washington kahveleri bu zümre menfaatlarını, bütün memleketin esas menfaatlarına karşı temsil edenlerin uğultusuyla dolu. Bunlar gerek nakit olarak, gerek siyasi ve sosyal olarak, komşularının sırtından imtiyazlar elde etmek için harbi bir vasıta ve fırsat talekki etmek derecesine vardırdılar.

● Cumhuriyetimiz söz, basın ve din hürriyeti bir jüri tarafından yargılanma hakkı, keyfi araştırma ve tevkife karşı garanti gibi bazı geri alınmaz sosyal hakların manevi benliğinin himayesinde doğup şimdiki kudretine erişmiştir. Bunlar bizim hayat ve hürriyet haklarımızdır.

Fakat memleketimiz boyca ve itibarca büyüdükçe, endüstrici ekonomimiz geliştikce, bu siyasi haklar herkese refah ve saadet yolunda eş bir imkân vermekten aciz bulundular.

Hakiki şahıs hürriyetinin ekonomik güvenlik ve hürriyet olmaksızın imkânsızlığı gözle görünür bir vaziyete geldi. «Yoksullar hakikatı halde hür insanlar değildir. «Açlık, işsizlik.. işte diktatörlükler bu kumaştan biçilir.

● Zamanımızda bu ekonomik hakikatlar artık apaçık olarak kabul edilmektedir. Böylelikle yeni bir «Hukuku beşer beyannamesi» kabul etmiş bulunuyoruz denebilir, bu temelin üzerindeki, - sosyal durumu, ırkı, insancı ne olursa olsun her insanın güvenliği ve refahi inşa edilebilir. Bu ana haklardan bazılarını sayalım :

— Her ferdin, memleketin fabrikalarında, dükkânlarında, çiftliklerinde veya madenlerinde faydalı ve ücretli bir iş bulması hakkı.

— İyi beslenmek, giyinmek ve eğlenmek için yeter bir gündeliğe sahip olmak hakkı.

— Her köylünün kendisine ve ailesine memnun edici bir hayat sağlıyacak bir fiata mahsullerini istihsal edip satmak hakkı.

— Her insanın küçük veya büyük işlerinde muamelelerini memleketin veya haricin büyük tröstlerinin haksız ve ezici rekabetiyle çarpışmadan yürütebilmesi hakkı.

— Her ailenin elverişli bir ikametkâha sahip olma hakkı.

— Gereken tedaviyi ve iyi sihatte olmak imkânını elde etmek hakkı.

— İhtiyarlığın, hastalığın, kazaların veya işsizliğin ekonomik tehlikesine karşı sigorta olmak hakkı.

— İyi bir eğitime nail olmak hakkı.

Bütün bu hakların toplamı güvenliği teşkil eder. Biz zaferden sonra bütün insanlar için yeni refah ve saadet gayelerine doğru, bu hakların gerçekleşmesi için, istikbal istikametinde yürümeğe hazır bulunmalıyız.

İNGİLİZ DEMOKRASİSİ

— III —

RASİH NURİ İLERİ

Geçen iki yazımızda İngiliz demokrasisinde kırallığın, hükûmetin ve parlamentonun işgal ettiği yeri ve anayasayı incelemiştik. Bu iki yazıyı hulasa edelim: (İngilterede krallığın günlük hayatta büyük bir ödevi yoktur, hükûmet devleti idare eder, meclis ise ancak bir kontrol aletidir? Bünyevî değişiklikler icap edince ise krallığın rolu artar, hükûmet ağır basabilir, Lordlar kamarası ise kanunları iki yıl sonraya atabilir. Yani bu üç kuvvet birlik olmadıktan sonra demokratik bir inkilâp imkânsız gibidir.

Her inkilâpçı fırsatın psikolojik anının çok kısa olduğu sosyolojik kanunu bilinince bu olay önem kazanır, inkilâkçı bir hareket bütün halk zümre ve sınıflarının aynı zamanda harekete geçmek istemesi ile olur, yoksa meselâ sade maden işçisinin arzusu ile değil, ayrıca inkilâpçı bir hareket için irtica kuvvetleri sinmiş olmalıdır. Böylelikle İngiliz demokrasi sisteminin fren vazifesi kriz zamanlarında sade geciktirme değil, yıkıcılık bile edebilir.

İngiliz demokrasisinin tekâmül tarihini inceleyelim:

Kromwel ihtilâli ve ondan sonraki burjuazinin toprak asilzadeleriyle uyuşma devrinden bugüne kadar İngiliz demokrasisinin tekâmülü krallık imtiyazlarının aleyhinde bir mücadele şeklinde gösterilebilir.

1815 den 1914'e kadar orta sınıflar gitgide önem kazanmış, amele sınıfı da doğup şuurlanmaya başlamıştır. 1815 de 13 milyon nüfustan ancak 400.000 i seçmendi. İşçilerin aleyhinde kanunlar mevcuttu.

1832 de uzun mücadelelerden sonra Lord Grey « reform bill » i kabul ettirince seçmenler 800.000 e çıkmıştır, fakat bu mücadeleyi filen yapmış olan işçiler yine en tabii haklarını kazanmamışlardı. 1833 de kölelik kalktı, küçük çocukların fabrikalarda çalışması kısmen önlendi. Tecrübesiz ve hazırlıksızca yapılan « chartist » işçi hareketi 1848de kendiliğinden söndü ise de halkın demokratik istekleri tasarlanmış oldu.

1860 da İngiltereyi ihya edecek olan liberal ticaret sistemi kat'i olarak kuruldu. 1867 de ikinci « reform bill » ile küçük burjuazi ve esnaflar da seçim hakkı kazandı, fakat emekçilerin, yani nüfusun onda dökuzunun hiç bir hakkı yoktu. 1875 de sendikaların inkişafını sağlayan kanun ve 1878 de iş kanunu kabul edildi.

1884 de demokrasiye doğru daha bir adım atılıp ev sahiplerine seçmenlik hakkı verildi.

1889 da sosyalist fikirler sendikalara girmeye başladı ve kısmen buna mani olmak için enperializme, yani başka ülkeleri sömürmeye gidildi. Cecil Rhodes'ın dediği gibi: « enperializm kapitalist memleketlerde iç harbi önliyecek tek çaredir. »

1897 de iş kazalarında patronların mesuliyeti kabul edildi.

1868 de birleşen sendikalar 1889 da iyice teşkilâtlanıp 1906 da 51 mebusla parlamentoya girdiler ve aynı yıl iş kazası tazminatları kanunu kabul edildi, demoratik inkilâplar devri artık açılmıştı.

1909 dan 1911'e kadar Lordlar Kamarası ile demokrasiye doğru yol alan Avam Kamarası arasında, büdce mes'elesinde çok şiddetli mücadeleler olmuştur. Buna karşı gelmek için 1910 da teklif edilen kanunla: 1 - Lordlar Kamarasının malî kanunlarda sözü geçmemesi, 2 - Lordlar Kamarasının Avam Kamarasında üç oturumda üç defa okunup kabul edilen kanunları en çok iki yıl geciktirebilmesi; 3 - Meclisin süresinin yedi yıldan beşe indirilmesi, istendi, Lordların muhalefeti karşısında Başbakan Kraldan, kanunun kabul edilmesi için, gereken miktarda yeni Lord yapmasını isteyeceğini bildirince Lordlar « 1911 cinayeti » dedikleri bu kanunu kabule mecbur kaldılar.

İşçiler ise ancak 1914 savaşının muvakaten durduduğu bir mücadeleye giriştiler, onlar enperializmin, büyük İngiltere; siyasetinin ne biçim demagojik bir tuzak olduğunu anlamaya başlamışlardı, çünkü bir türlü sefaletten kurtulamıyorlardı.

1912 de kadınlar seçmenlik hakkı için çarpıştılar, yüzlercesi tevkif edildi ve hareket bastırıldı. Mücadeleleri durduran Birinci Genel Savaştan sonra 1917 de Parlâmentoya sunulan seçim tasarısı 1918 de kabul edildi.

Bu kanuna göre:

1 - Bir ferdin en çok iki oyu olabilecek (!); 2 - Otuz yaşını geçen kadınlar oy sahibi olacak; 3 - Memlekete hariçte hizmet edenler oylarını kullanabilecekler; 4 - Seçim daireleri yeniden tanzim edilecekti. Artık bu kanunla 13 milyon vatandaşa seçmenlik hakkı verilmiş oldu.

1918'de hükûmet harp sonrası meselelerinde bocaladı, muhafazakârlık yapıldı, az sonra birden tam kontrolsuzluğa geçildi, vâadlar tutulmadı ve nihayet muhafazakârlar çekilip 1923 te işçi - liberal bloku ekseriyet kazandı. 1924 de Mac Donald yeniden seçim yaptırınca korkan muhafazakârlar yalandan, gûya Zinovyev'in İngilterede ihtilâl kopması için yolladığı bir mektubu neşrettiler. Sahtekârlık anlaşılıncıya kadar, korkan halk muhafazakârlara oy vermişti. Fakat iç mücadele git gide artıyordu, 1926 da muazzam grevler yapıldı, işçilerin aleyhine halk kışkırtılınca bunlar eskisinden de kötü bir duruma girdiler ve hattâ 1927 de sosyal gayeli grevler yasak edildi, şomaj arttı. Nihayet 1928 de yirmi bir yaşını geçen kadın, erkek her vatandaş seçmenlik hakkı kazandı, yani şekil demokrasisi kuruldu. Burada kısaca tekâmülünü gösterdiğimiz İngiliz demokrasisi için Gordon mükâfatı kazanan A. Noblet'nin bu isimdeki kitabından faydalandım.

Yukarda gösterilen gelişme okunduktan sonra akla «ya İngiliz demokrasisi nerede kaldı» suali geliyor.

Bu suale cevap vermeğe uğraşalım. İngilterede, hele bazı zümreler, enperializm sayesinde büyük bir refaha kavuştular, hükûmet bunların elinde idi ve halk türlü çarelerle avutuldu, bazı da kâra uzaktan iştirak ettirildi. İhtilâlleri frenlemeğe çalışan İngiliz sosyal bünyesinde ancak ana sınıf muvazenesine dokunmamak şartiyle tam bir şekli tenkit hürriyeti halka verilmişti. Kapitalist çevre dahilinde, meselâ tüccarlar mı fabrikacılar mı başa geçecek, gibi meselelerde demokrasi oyunları oynanabiliyordu. B. Russell dinsiz olduğundan kazandığı mebusluk elinden alınmış ve üniversitede hakkettiği kürsüden mahrum edilmişti, (Sceptical essays) de kendisi: İşte bukadar bahsedilen İngiliz hürriyeti, diyerek daha birçok misal veriyor.

Hürriyet ise Hayd Park'ta istediğini söylemekten, bir iki gazetede hükûmetin aleyhine yazmaktan ibaret kalıyordu, bu tenkitleri gören halkın bir kısmı ve hele ecnebiler aslı görmeyip şekle bakıyor ve demokrasi var sanıyordu, Maurois'nın dediği gibi İngiliz güzel bulduğu bir nutku alkışlar, fakat aleyhinde oy verir. Dünyada ilk kapitalist memleket olmanın İngiltreye verdiği imtiyaz, bu memlekete ananeye bağlı güzel bir adliye, vezinli bir teşkilât kurmak imkânını verdi, bu durum memleket 194? da iflâs edinceye kadar devam etti.

Son seçimlerden önce bütün bunları gören «Labour» parti başkani Pr. H. Lasky şöyle yazmaktaydı:

«Her bünye inkılâbında olduğu gibi İngilterede ekonomik, yani hakikî demokrasinin gelişmesi için de bir ihtilâlci durum gerekir. İnkılâp Sovyetlerde

(Devamı 10 uncu sahifede)

İleri kültür ve ileri sanatın sosyal kökleri

Dr. ZİYA OYKUT

Yıllardanberi, fikir ve sanat adamlarımız arasında, ileri bir kültür, ileri bir edebiyat ve sanata ihtiyacımız olduğu halde, niçin ve neden onu elde edemediğimiz hakkında tartışmaları olur, durur. Biz bu münasebetle, bir tartışmaya girmekten ziyade, ileri kültür ve ileri sanatın sosyal köklerini araştırmayı daha uygun bulduk.

Yüz yıllar boyunca geri ve karanlık bir ümmet hayatı yaşıyan ve bağımsız siyasî ve iktisadî bir bütünlük kuramıyan Osmanlı Türkiyesinde, yeni fikir ve yeni sanat cereyanlarının doğmasına zaten imkân yoktu. Tanzimat islâhatı ile, memleketin iktisadî temelinde köklü değişikler olmadığı için, siyasî müesseselerde olduğu gibi kültür ve sanatımızda da özlü değişiklikler yapılamamış, kültür sahasında yapılmak istenen «garplılaşma» cereyanı da taklitçilikten ileri gidememişti. Bu kötü taklitçilik Cumhuriyet inkilâbına kadar şu veya bu şekillerde devam etti, durdu... Din ve taassubun tefekkürümüz üzerindeki, baskısının yükünü kaldıran Cumhuriyetin kuruluşu, iktisadî sahada olduğu kadar, kültür ve sanat sahasında da bize geniş ufuklar açtı. Taassup ve geriliğin maddî kaynakları - Saltanat ve Derebeylik - ile birlikte, onun manevî destekçisi Medrese ve Tekkeler ortadan kaldırıldı. Derebeylik artıklarının izalesine girişildi. Fakat bütün bu esaslı ve mühim reformlara rağmen, modern tefekkür sistemini hâlâ istenilen kudret ve genişlikte kurmuş değiliz; mühtaç olduğumuz Millî - İnsanî kültür ve edebiyatı yaratamamış bulunuyoruz.

Biz de insanlık kültürünün bugün dünya ölçüsündeki seviyesine ulaşmak istiyorsak, insanlığın muazzam ve en değerli âbidesini kendi ihtiyaçlarımıza uygun şekilde işliyebilecek kadar, ona hâkim olmamız icap eder. Bu temel de Yunan - Lâtin kültürü ve bu kültürü **halkın yaratma kabiliyeti** ile kaynaştırarak, beynelmilel tefekkür âlemine yeni ilerleme hamleleri yaptıran Hümanizm'dir. Biz bu makaleler serisinde hümanizm'in ilk şeklini, Rönesansla aldığı mânayı, garpta hâkim sosyal münasebetlere uygun olarak tereddi ebeplerini, geniş halk kütlelerine gidiş eyri içinde aldığı halkçı hümanizma şeklini tedkik edeceğiz.

İnsanlığın bütün tarihi gözden geçirilince, kültür ve sanatın durmadan yükselen bir çizgi üzerinde, daimî bir gelişmeyi devamlı olarak göstermediğini tesbit edebiliriz; onda düşüşler, kırıllar, eski değerlerden faydalanabilmesi için süreksiz gerilemeler de görülebilir. Fakat bütünlüğüyle gözönüne alınınca, karanlıktan aydınlığa, zaruretten hürriyete, darlıktan genişliğe, dar ve mütaassıp bir mıntakacılıktan beşeriliğe doğru müsbet bir yükseliş, kendini kuvvet ve keskinlikle hissettirir.

İnsan kalabalıkları eski fikir ve karanlık müesseseleri silüp süpürürlerken, bu karanlıkların çamurundan yeni ve daha ileri fikir ve müesseseler kurmasını da unutmazlar... Bu şekilde kültürün, yürüyen, değişerek ilerliyen insan düşüncesinin ve sanatın - Cemiyetin maddî gelişmesine muvazi olarak - bir zincirin halkaları halinde ezeliyete geçişi bir adım daha kazanmış olur. Medeniyetler bazan - idareci zümrenin reaksiyonuna uyarak - kötü sapıklıklar gösterir, geçici vahşi düşüşlerin batağına saplanabilir; yüz yıllarca süregelen koskoca bir insan tefekkürünü, bir batak içinde boğmak, insanlığın ileri giden gelişme köprülerini parçalamak istediğini de gösterebilir. Fakat insanlık tarihi daimî bir oluş halindedir; irtica daima yıkılmaktadır. İnsan oğulları kafasına ve fikrine - daha doğrusu sosyal inkişafına - vurulan bukağıları kıra kıra, devirlerden devirlere atlamaktadır. Homer'i, eski Yunan dünyasında, yerden mantar gibi biten, teklikte bir varlık saymak hatalıdır. Homer her ne kadar eski Yunanda yetişmiş ise de, iptidaî günlerin şafağında yıkanmış olan bu ihtiyar, daha eski bir Ege medeniyetinin hakikî mirasçısıdır. Yalnız bu mirası iyi kullanmasını, zamanın keskin ve parlak şartları içinde ustaca yoğurmasını bilen, zengin şahsiyetli dâhi bir mirasçı..

Rönesans denilen ve bir üniversalite ile vasıflandırılan bu şaşılacak ferahlık geçmiş kültür kıymetlerinin temsilinden ve yeni muhteva ile yeniden dirilişinden başka bir mana taşırmı ki? 15 - 16 yüzyıllarda dünya üzerinde yeni bir gelişme kendini göstermeğe başlamıştı. Amerikanın keşfi, Afrikanın çepeçevre denizden dolaşılması, Hint ve Çin dünyasına nüfuz, o zamana kadar bilinen düyamızın sınır taşlarını çok gerilere atmış; insanoğlu'nun "hayat sahası„ nı genişletmişti... Müstemleke yağması, değerli madenlerin birikmesi, Mekanik, Fizik ve Astronomi'de görülen yeni keşifler, eski natürel iktisadın dar pazar setlerini parçalamıştı. Doğduğu, büyüdüğü siteden bir Âlem bilmeden ve tanımadan ölen İNSANOĞLU'na, geniş bir cihanın yolu açıldı; dar bir Site'nin, dar iktisat münasebetlerinin kırılması zarureti belirdi. Site için değil, dünya için istihsal çağı başlıyordu artık... Dar Site'cilik fikri yerine, geniş bir dünyacı görüş ve dünya hemşehriliği fikri doğdu. Bu iktisadî temel üzerinde doğan Ticaret - Modern Endüstri istihsali, katolik kilisesinin takdisinden ve desteğinden kuvvet alan Derebeylik sistemi tarafından kösteklenmişti. Bu suretle o zamanki derebeyliğe açılan mücadele, nihayet kiliseye karşı da bir mücadele manasını alıyordu.

O zamana kadar kilisenin bir uşağı olan ilim, bu pörsümüş, eskimiş müesseseye ve bu müessese içinde buğulanan sihirli ve dokunulmaz «İman» a saldırdı. Luther'ci reform, gökten inen İncili, zanaatkâr ve çalışan insanların anlayacağı hale çevirdi; Toprak insanının inkâr edilmiş değerini iade etti. Katolik diktatoryasını, orta sınıfların iyiliğine kaldırdı. Calwin, yeni türeyen ticarete ve serbest rekabete dinî bir ifade verdi. Hulâsa bugünkü avrupa medeniyetinin ve kültürünün temelini kuran bu yeni zümre, burjuvazi, mistik bir kısve içinde, derebeylik kalıplarını kırmak için, ilk mücadelelerini açmış bulunuyorlardı. İktisadî temeller üzerinde sap sağlam oturan bu yeni sınıf ilimde arap felsefesinde ve bilhassa eski Yunan - Latin'de kendi işine yarayacak kuvvetli silahlar arıyordu. Karanlık dehliz ve bodrumlardan geçerken, ilmin ve aydınlık günlerin nuru ile yıkanmış insancı görüşün o gür ışığına ihtiyacı vardı. Dante ve Petrarkin elinde bu nurlu meşaleler yanıyordu.

Ortaçağ'ın mücrim delalet mezheplerinin, anber kokulu tütsüsünden yayılan karanlığı, ancak Yunan - İskenderye filozoflarının kafasından miras kalmış, fakat yüzyılların külü ile örtülmüş olan nurlu ışıklar boğabilirdi. İstanbulun sukutunu takip eden girdaplar, Bizansın enkazını tabii ki yalnız İtalya kıyılarına atmayacaktı. O girdaplar Yunan fikrinin muzaffer güneşini parlak bir şekilde kıtalara götürüyordu. Yangından ve tahripten kurtulan manastırlarda gömülü elyazmaları, küf kokmakla birlikte, parlak bir geçmişi aksettiriyordu. Forum harabelerinde meydana çıkarılan heykeller, soğuk birer mermerdi; fakat o mermerlere sinen eski günlerin ateşli dehalarının insan sevgisi, esir ve donmuş yürekleri ısıtıyordu. O çok eski geçmiş çok sonra gelen ortaçağ'a göre nekadar aydınlıkmış meğer... İNSANOĞLU'nun fikri, bazan yüzyıllarca süren sapıklıklar

Geçmiş ola

Kucakta bağlama, bozuk düzen,
"Çırdak" ta karar kıldı
Sarı telde gezinen tazene.
Gönül şen olmayınca, Recebim,
Sağu olur oyun havası.
Bu sazdı oynatan
Kayaaltında Kırkçeşmeliyi
Haceri değirmen önünde.
Sepetçi oğlu kıvrak havadır;
"Yaman olur Kastomoni uşağı"
Recebin çevresi Dörtkeni işi
Bilekte hurma çekirdeği tesbih.
Öfkesi vurmuş başına:
Köküne kıran mı girmiş karının
Bulamışım ellerimi el uşağının kanına"
Bu bağlama koğuşta mı çalınır
Böyle ziyaret günü!
Boydanboya silinmiş maltalar
Köşe bucak dayalı döşeli,
Esrar zulada kabze kabze,
Tütmüyor çifte kâğıtlılar,
Kumar postu dürülü.
"Ellerin mektubu gelir okunur"
Dost gelmez, akraba gelmez,
Selâm gelmez uzaktan.
Dışarda torbalar, çıkınlar
Bahar dal dal ziyarete hazır.
Kim tararsa tarasın saçlarını,
Kim sabahlarsa sabahlasın koynunda
Gayri geçmiş ola!
Kurumuş dilinde türküsü
Odun olmuş bağlaması elinde
Kıymışım diyor, eloğluna,
Genç yaşımda mahpusa düşmüşüm
Bok yoluna!

Rıfat ILGAZ

S. S. C. B. nde orta öğretim

İhtilâlden önceki Rusyada, 1914'de orta okullarda, liselerde ve muadil meslek okullarında 764.000 öğrenci vardı. Sovyetler birliğinde ise 1938 - 39 ders yılında 12.237.000 orta eğitim öğrencisi, yani eskisinin 16 misli bulunuyordu.

Sovyetler birliğinde hem çalışan kütlelerin hayat seviyesi eskisine nazaran gitgide yükseliyor, hem de gençler «nasıl geçiniriz» kaygusundan azat olarak tahsillerini sağlayabiliyorlar. Memleketin her tarafında, şehirlerde ve köylerde orta eğitim güç tasavvur edilir bir derecede gelişmiştir, böylece halkın umumî ve teknik eğitimi sağlanmış ve yüksek okullara giden yol herkese açılmıştır. Beş yıllık plânlarda bütün memlekete süratla yayılan orta öğretim ilk öğretimin gelişme süratini bile kat kat aşmıştır.

Her Cumhuriyet için eski ve yeni durumu karşılaştıralım:

Cumhuriyetler	Öğrenci sayısı (1.000'er olarak) 1914	1938-39	Artma oranı
1 - Rusya Federatif S. S. Cumhuriyeti	436,4	6.558.7	15,0 kere
2 - Ükranya S. S. C.	140,7	2.100,3	14,9 »
3 - Beyaz Rusya S. S. C.	19,1	356,2	18,6 »
4 - Azerbeycan S. S. C.	7,2	193,5	26,9 »
5 - Gürcistan S. S. C.	19,1	246,1	12.9 »
6 - Ermenistan S. S. C.	3,0	100,0	33,3 »
7 - Türkmenistan S. S. C.	1,4	38,9	27,8 »
8 - Özbekistan S. S. C.	4,6	207,4	45,1 »
9 - Tacikistan S. S. C.	0,0	16,4	— »
10 - Kazakistan S. S. C.	4,0	305,7	76,4 »
11 - Kırgızıstan S. S. C.	0,1	60,7	607,0 »

Orta eğitim öğrencilerinin bu derede fazlalaşması Sovyet Cumhuriyetinde geniş halk kütlelerinin muazzam kültür gelişmesini göstermek için kâfidir. Orta eğitim sadece şehirlerde değil, köylerde de her vatandaş için erişilir bir hale gelmiştir. 1939-40 ders yılında meslek mektepleri hariç, ilk ve orta eğitimde 32.057.800 öğrenci vardı, bunların 11.585.800 ü beşinciden onuncu sınıfa kadar, yani liselerde bulunuyordu. Şehirlerde 4.681,600 lise öğrencisi bulunup köylerde de bir ordu yeni Sovyet münevveri meydana geliyordu.

Bu gelişmenin vusatı göz önüne alınırsa her tarafa yetiştirilmesi gereken uzman öğretmenlerin miktarı anlaşılır, Stalin beş yıllık plânlarında pek çok öğretmen okulu açılmış, Üniversiteler ve yüksek okullar büyük bir gayret sarfetmişlerdir, 1939 - 40 da orta eğitim öğretmenleri 457.800 ü buluyordu, bunların 173.800 ü şehirlerde, 284.000 ü köylerde idi. Bu muazzam orta eğitim kadrosunun köylerin kültürce gelişmesindeki yeri pek büyüktür, hattâ çok defa köylerde bütün kültür hayatını bunlar tanzim eder.

Bu gelişme ancak Sovyet hükûmetinin büyük gayreti ve hududsuz maddî yardımiyle elde edilebilmiştir. Sade 1933 den 1938 e kadar 20.992 yeni okul binası inşa edilip her bakımdan hazırlanmıştır, bunların 4.356 sı şehirlerde ve 16.636 sı köylerde bulunuyorur.

Çeviren: HELVACIOĞLU

ULUS: Matbuat maçlarının baş hekimi

VATAN: Diyarı gurbete düştün yardan ayrıldın yar gözünde değil ah «VATAN» dan ayrıldın

TANİN: Yirminci asrın hacı yatmazı.

TASVİRİ EFKÂR: Vatat ne Türkîyedir »sizlere» ne Türkistan «vatan büyük ve mübbet hür ülkedir Turan»

SON DAKİKA: Yarın işlenecek cinayetleri bu günden haber veren bir kahin

CÜMHURİYET: Kimdir sizi meneyleyecek bağı cihandan Mevrusu pederdir, giriniz hane sizindir.

GECE POSTASI: Hapisane arabası, yahut kurt dereliyi yere seren arap özengi

içinde, eski parlaklığını hergün bir parça kaybede ede, nihayet katran karanlığında bir ortaçağ dalaleti içinde boğulmağı terk ediyordu.

Ortaçağ bir bitişdir, Derebeylik ve onun manevi destekcisi kilise saltanatının bir bitişi... Derebeylik sonu yaklaştıkça, ileriye giden yolları kesmek için eşsiz ve amansız bir engizisyon devri ile, insanlığı koyu bir delâletin dar ve sisli duvarları içine hapsetti.

Rönesansla başlayan yeni uyanış yolları açıyordu işte.., Her şey bu devrin içinde canlanıyor, hakikaten yeni hayat buluyor; bu büyük hercümerc içinde ruh ve his uyanıyordu. Karanlıklar kalkıyor Thomism - Thomas da quin'in bu delalet mezhebi - geliyor, Zulmün kölesi kör ve gaddar «iman», kıvrandıran muzaffer aklın darbeleri altında sendeliyordu. Fakat o elinde iktidarın kuvveti ile cevap veriyor: Engizisyon ve işkence...

Rabelais'nin gülüşü, M o n t a i g ne'nin alaycı şüphesi, skolastiğin son tereddüdünü de kırdı. Campanella zindanının hücresinde, kendi dayanılmaz ıstırapları arasında bile teslip olmuyordu: « Bilgisiz, mistik, barbar Ortaçağ çökecektir» diye haykırıyokdu. Giordano Bruno, hür fikrin bu yaman şovalyesi yeniden canlanan antikitenin ışıklı neş'esi içinde theocrasie'ye karşı mücadele ediyordu. Vanini allahsız epicurism'i canlandırıyordu.

Bütün bu dev cüsseli mütefekkirler, feodal kuvvetlerin zulmüne, yaman veya amansız bir mücadele açmışlar; feodal cihan'ın çözülüşünü aydınlatıyorlardı... Mikel Angelo, Leonardo da Vinci Boccacio, Dante Alligri, yeni bir doğuş'u renk, hiciv, ve şarkılarla hazırlıyorlardı: İNSAN yeniden DOĞUYOR'du Makiavel doğan bu yeni insana, yavaş yavaş hakimiyet mevkiine çıkmayı da öğretecek, çok geçmeden 1789 da yeri-yerini alacaktı...

Hayatın içinden

Musiki beyanındadır!

Adiloğlu

Mükellef bir rakı sofrasının başında "İç bade, güzel sev var ise aklı şuûrun- Dünya varimiş ya ki yokolmuş ne umûrun!„ diyen alaturkacılar, ve yine, grand tuvaletile kavalyesi kolunda dansa kalkan alafrangacılar arasındaki münakaşa ve mücadelelerden bize ne? Onların paylaşamadıkları musiki değil, kendilerini avutacak, eğlendirecek herhangi mevzun bir gürültüdür.

İster davuldan, ister saksifondan gelsin, halktan gelen her ses, her duygu ve her motif bizim öz musikimizdir. Onun benimsediğini biz yadırgayamayız. Ben kralların, konteslerin Vagnerinden hiçbir şey anlamam, fakat halkın Bethofenini severim. Tek motifli bir kaval, bir bağlama veya bir yörük ağıtı halkın duygularını bana, benim duygularımı ona getirir, götürür ve beni çileden çıkarır. Ben o seslerde Anadolunun bütün ıztırabını, öksüzlüğünü, tarihin bütün haksızlıklarını canlanmış görürüm.

Fakat yine öteyandan, Sultan, Şehzade, Vezir konaklarının ücretli bestelerinden, semailerinden tiksinir, kaçarım.

Mesele, musikinin ne yüksek tekniğinde, ne garblı, nede şarklı oluşundadır. Bütün mesele, bestekârın, kompozitörün dâhinin, halkın ruhundan bizim ruhumuza, onun duygularından bizim duygularımıza bir şeyler aktarıp aktaramadığındadır. Türk musikisini sevmez görünmek veya garp musikisine karşı husumet cephesi açmak ne demek? Onların her biri kendi başına bir sistem, bir teknik ve sosyal bir vakıadır. Bizim için mühim olan keyfiyet, halkçı olan bir sistem ve tekniği kendi halkımıza da sevdirmek ve kendi halkımızın sevdiğini de sevmektir. Bütün dünya halklarının melodilerinde bir çok benzeyişler bulunuşunun sosyal sebeplerini nasıl olurda unuturuz? Bahtı ve mukadderatı yer yüzünün neresinde olursa olsun bütün tarih boyunca aynı olan halk kütlelerinin musikî motifleri ve ekserisi halk çocuğu olan musikî dehalarının eserleri elbette hepimizin müşterek malıdır.

Eğer musikimizi soysuzlaştıran sebepler varsa mücadeleyi ona karşı yürütmeliyiz. Bu sebeplerin başında gelen san'atın bazirgânlar eline düştüğü ve halk zevkinin kepaze edildiğidir. Hüner, Türk musikisini kapı dışarı etmek değil, onun soysuzlaşmasını önlemektir.

Halkın kendi eserini ve onun sevdiğini sevmek bizim birinci vazifemizdir. Halkımızın henüz anlayamadığını fakat anlaması, sevmesi lâzım geleni de ona tanıtmak ve sevdirmek ikinci vazifemizdir.

Bir Aşk

SABAHAT

Bir zamanlar bir kadın hükümdar tarafından idare edilen bir memleket varmîş. Halk burada malikesinden son derece memnunmuş. Çünki bu genç ve çok güzel kadının, yurdunun insanlarını bahtiyar etmekten başka bir düşüncesi yokmuş. Sarayında kapanıp oturacağı ve kendine eş olmak isteyecek yakışıklı şehzadeler bekleyeceği yerde kış demez yaz demez, memleketin dört bucağını dolaşır, yüzünde keder, halinde durgunluk gördüğü her vatandaşın gamına ortak, derdine derman olurmuş. Çalışamıyacak halde oldukları için zarurete düşenlere hazinesi, dermansız illetlere tutulanlara yüreği her zaman açıkmış. Yurdun her yanına dağılmış olan memurların başlıca vazifesi, bulundukları yerde hayatından hoşnut olmıyan kimse bırakmamakmış. Buna kendi güçleri yetmezse, hiç vakit geçirmeden melîkeye bildirirler, o da her işini bırakıp oraya yetişirmiş. Bunun için o memlekette yüzü gülmiyen insan yokmuş.

Ama günün birinde melikenin sarayının tam karşısında genç bir derviş peydah olmuş. Sabahdan akşama kadar orada hiç ağzını açmadan bekler, ortalık kararınca çekilir gidermiş. Kumral, hafif dalgalı bir sakalın çevrelediği soluk yüzünde öyle dokunaklı bir ifade derin, kara gözlerinde öyle içe işleyen bir hal varmış ki, yoldan geçenler onun önüne bakır, hatta gümüş paralar atmaktan çekinirler, yere sessizce birer altın bırakıp giderlermiş.

Her zamanki seyahatlerinden birinden dönen melike sarayının önünde bu garip dervişi görünce yüzüne şöyle bir bakmış, gözleri onun gözlerine ilişmiş, sarayına girerken baş mabeyincisine:

«Bu adamın bir derdi var, sorun bakalım nedir!» demiş.

Baş mabeyinci hemen dervişin yanına sokulmuş, o memlekette insanları bir sözle bile incitmiye izin olmadığı için tatlı bir sesle:

"Derviş, duruşun, bakışın gamlı, içinde sakladığın bir kederin mi var? diye sormuş.

Derviş gözlerini yere çevirmiş:

"Hayır!„ diye mırıldanmış.

"Peki, öyleyse niçin yüzün gülmüyor, neden burada bütün gün bekliyorsun? Bilirsin ki melikemiz yurdunda dertli insan bulundukça kendi de dertlenir, içi rahat etmez, istediğin neyse söyle, çaresini ararız!„

Derviş başını kaldırıp hafifçe gülümsemiş:

"Hiç bir derdim, hiç bir isteğim yoktur. Melikemiz üzülmesin! demiş.

Baş mabeyinci saraya dönüp bunları hanımına anlatmış, sonra:

"Bilmem ama efendimiz,„ demiş, "sesi hafif ve gamlı, gülümsemesi acıydı.„

Melike:

"Olmaz,„ demiş, "onun bir derdi olduğu her halinden belli. Ne kadar acı güldüğünü ben sarayımın pencerelerinden gördüm. Belki derdinin büyüklüğü onun nutkunu tutuyor. Ama ben hiç bir vatandaşımın rahatsız edildiğini istemem bırakın durduğu yerde dursun, yalnız bu akşam arkasından gidin, bakın unulmaz illetlere tutulmuş bir hastası mı var, para yetiştiremediği bir sevgilisi mi?„

Derviş o akşam da önüne bir yığın halinde biriken altınları toplayıp, alaca karanlığa gömülen sokaklara dalmış, yürümüş, yürümüş, şehrin kenar semtlerine gelince, altınları avuç avuç torbasından çıkararak, buralarda oturan ve halleri vakitleri başka hemşerilerinden biraz daha düşük olan kimselere dağıtmış, sonra şehrin kenarındaki küçük, taş bir kulübeye girerek çorbasını pişirmiş, sırtını duvara verip kalmış. Kulübenin penceresinde gün ağarıncıya kadar onu gözetliyen baş mabeyinci, uyuyor mu,

AMERİKAN ZİRAATİ

Amerikada muazzam çiftliklerde Avrupanın aksine olarak tek mahsule doğru gidilmiştir: yâni koca mıntakalarda meselâ sade pamuk yetiştiriliyordu. Münhasıran satış ve ihraç için yapılan bu tarz ziraat hele kriz zamanlarında Amerikan köylüsüne çok pahalıya oturmuştur, çünkü alıcı olmayınca veya pek uzun olan yollardaki nakliyat o fiyatlardan fazlâya gelince çifçiler bir çok yerde açlıktan ölmek tehlikesini geçirdiler, çünkü verimi artırmak ve en kârlı ürünleri yetirmek hırsı herkesi bir tek ürün üzerinde çalışmaya sevkediyordu. Dünyanın en zengin köylüsü olması gereken Amerikan çiftçileri böylelikle dünya ticaretine, politika durumuna ve hele borsacıların oyunlarına bağlı kaldılar. Steinbeck'in romanlarında gösterdiği gibi Amerikan köylüleri bankaların elinde bir oyuncak haline girmiştir.

Kültür

köylünün faydası ile bankacının konbinezonu aynı istikamette ise ne âlâ; aksi halde binlerce köylü yollara dökülüp, iş vadedilen bölgelere doğru gitmekte, orada da fazla irgat olunca yeni ilânlar arkasında koşmaktadır. 1930 da Nev-York'da çıkan «Kriz rehberi» (Çiftlik: Alacaklı ile çevrili, rehinle örtülü ekilebilir toprak, üstünde yedi kişilik bir aile gülçükle yaşamaya ve benzin muhafazası içinde oturanların midesi kadar boş olan dördüncü elden alın otomobillerini muhabazaya uğraşır) yazılı. Her kriz geçince de yine büyük bir bolluk başlar.

ROOSEVELT'İN EN ÇOK HUCUM GÖREN ESERİ

Ekonomik krize Nev Deal'i ile çare arayan

Masalı :

...İN ALİ

...yoksa uyumayıp düşünüyor mu, anlayamamış.

Melîke bunları duyunca büsbütün kederlenmiş. « Memleketimde dertli bir insan var da ben ona derman olamıyorum.» düşüncesi içini bir kurt gibi kemirmiye başlamış. Kimseyi zorlamak, kimsenin yaptığına ettiğine karışıp tedirgin etmek şanından olmadığı için dervişin sarayın karşısında durmasına ses çıkarmamış, ama onun günden güne sararıp solduğunu, gözlerininin daha derine kaçtığını gördükçe kendisi de eriyip süzülmüş. Kendisi de artık sarayının penceresinden ayrılmaz, tül perdelerin ardında bütün gün dervişi seyreder, « Onun içini kemiren dert nedir acaba ? » diye kendini yermiş.

Bir gün gene böyle perdelerin arkasından bakarken, dervişin siyah, derin gözleri pencereye çevrilmiş. Bu gözlerdeki bitip tükenmez hasreti farkeden melîke, dervişin içini yakan derdi sezer gibi olmuş, yerinden fırlayıp baş mabeyincisini çağırtarak :

« Bu dervişi sarayıma getirin, derdini kendim soracağım ! » demiş.

Derviş melîkenin huzuruna çıkınca büsbütün sararmış. Gözlerini yerden kaldıramamış. Derdi sorulunca duyulmaz bir sesle :

« Hiç bir derdin, hiç bir dileğim yoktur ! deyip susmuş.

Ama melîke bu kısa cevapla yetinmemiş. Yumuşak, tatlı, âdeta yalvarır gibi:

« Nasıl olur derviş ? »demiş, « İnsanın içini bir dert kemirmeyince yüzü böyle solar, gözleri böyle dalar mı ? Belki gönlündeki dilek sana pek büyük, pek erişilmez göründüğü için söylemekten kaçıyorsun. Ama bilirsin ki benim yurdumdaki insanları bahtiyar görmekten başka hiçbir arzum yoktur. Haydi, çekinmeden ne istediğini söyle. Dilediğin, fakat elde edilmez sandığın şey, uçsuz bucaksız bir zenginlik midir ? Her gün önüne yığılan altınları arzularına göre çok küçük bulduğun için mi azımsayıp dağıtıyorsun ? Eğer böyleyse söyle, sana bitip tükenmez hazinelerimin yarısını, hayır hepsini vereyim. »

Derviş başını kaldırmadan sallayıp cevap vermiş :

« Hayır melîkem, hayır, benim böyle bir derdim, böyle bir dileğim yoktur. »

Melîke soluk yüzünde dolaşıp koyu kahve rengi gözlerinde biriken bir kederle tekrar sormuş :

« Yoksa bir kadının idare ettiği bir memlekette yaşamak sana ağır geliyor da kendin mi bir devletin başına geçmek istiyorsun? Eğer böyleyse, başına geçtiğin devleti benim kadar, belki benden daha fazla şefkatle, dirayetle idare edeceğini biliyorum. Söyle, memâlikimin yarısı, hayır, hepsi senin olsun!»

Derviş başını kaldırmış, ama gözleri hep yerde cevap vermiş :

«Hayır melîkem, hayır, benim böyle bir derdim, böyle bir dileğim de yoktur.»

Melîke al dudakları solup titreyerek yerinden kalkmış, bir adım yürümüş :

«Peki, nedir istediğin derviş?» Demiş, «Gençsin, güzelsin, gözlerinde doymamış bir hasretin ateşli bulutları dolaşıyor. Kendine lâyık gördüğün bir eş mi bulamadın? Memleketin en güzel kızları benim sarayımdadır. Söyle, bütün cariyelerimi karşına dizeyim, en sevimlisini hayır hepsini al !

Bunun üzerine derviş gözlerini kaldırıp sonsuz bir hüzün içinde melikeye bakmış, bakmış, sonra sesi titreyerek :

«Hayır melikem hayır... » diyebilmiş ama sesi boğazında düyümlenip kalmış.

O zaman melike dervişin yüzüne uzun uzun bakmış, baktıkça soluk yanakları al al, renksiz dudakları nar gibi olmuş. Koyu kahve-rengi gözlerini bir ışık sar-

(Devamı 8 inci sahifede)

...ünyası

Roosevelt devamlı muhalefetle karşılaşmıştır. Filhakika Devletin ekonomiye, az da olsa, karışması, Amerikan sermayedarlarını ve kandırdıkları halkı çileden çıkarıyordu. Roosevelt'in en büyük eseri Tennesse vadisinin ihyasıdır, burada fikirlerini tatbikle İngilterenin beşte üçü kadar bir araziyi ziraate elverişli bir hâle sokmak istiyordu. Ohio'nun bir kolu olan Tennesse çok hızlı akıp feyezanları boldu. Yedi devletin arazisinden geçen bu nehrin ehlileştirilmesi için dokuz baraj yapılıp, nehri nakliyata açmak ve götürdüğü toprakları, ziraat yapmak niyetiyle, muhafaza etmek gibi devasa işler için Roosevelt bir teşkilât kurdu ve 100 milyon dolar ayırdı. Her şeye rağmen plânlar tatbik edilince 1937 de bir milyon kilovat saat elektrik satıldı, yemiş ağaçları ve ormanlar ; etiştirildi, sun'i göllerin etrafına seyahlar için sayfiye yerleri inşa edildi, 35 milyon ağaçcık ormanların ortasında bir sun'i gübre fabrikası yapılıp, orada bulunan fosfat madenleri bu işde kullanıldı ve çiftçiye bedava gübre verildi.

Bu başarıları gören büyük sermayedarlar kuşkulandılar, hele her yıl orasını gezmeye gelen bir milyon-dan fazla vatandaşın bu icraata taraftar kesilmesinden korktular, ellerinde bulunan matbuatla halkı (hususi teşebbüse yapılan bu baltalamaya) karşı körüklediler. Sefalet, sıtma ve hastalık içinde cahil olarak yaşayan halkın ihya edildiğini akıllarına bile getirmediler. Roosevelt'in ölümünden sonra (sermayedarlık hürriyeti namına) bütün bu icraatı bir köşeye konulmaktadır.

R. N. İ.

Haftanın hicvi

Elden gidiyor

Doğan Ruşenay

Büyükler büyüğü Atatürkün laıklığı ortaya attığı, softalığa karşı cephe aldığı günlerde idi. Koyu dindarlardan Sümbül efendi «camiler kapanacak, mahvolduk, Deccal geldi, din elden gidiyor» diye feryadı basmıştı. Önce sarıklı iken, sonra koyu Avrupalık taslamağa başlamış olan birisi, okur yazarlardan öğrendiği şu sözlerle Sümbül efendiyi teskine çalıştı :

"Kardeşim layıklık demek camilerin kapanması demek değildir. Sen istersen yine camiye gidebilir, orada arzu ettiğin kadar oturabilirsin, hattâ canın isterse bütün ömrünü camide geçirebilir, bir daha oradan çıkmayabilirsin, seni hiç bir kuvvet oradan çıkaramaz, ibadetinde hürsün.

Bu sözler üzerine Sümbül efendi derin bir nefes aldı karşısındaki « Koyu Avrupalı» nın sözlerindeki budalaca alayı sezemedi.. Kalktı abdest aldı, ailesile helâllaştı, en büyük sosyal cesaretle hayatını fedaya hazırlanmış bir mücahit hali takınarak evinin kapısına doğru ilerledi. Sokağa çıkar çıkmaz tecavüze uğrayacağını, başındaki sarığa hücüm edileceğini, belki de linç edileceğini düşünerek doksan besmeleden sonra kapıyı açtı, camii şerifin yolunu tuttu. Tramvayların, otomobillerin anî fren yapışı mübarek kafasında (bomba) imajını uyandırıyor; Türkçeden gayrı lisan konuşan iki ecnebi yanından geçtikçe: « Bunlar dini mübin tarafdarlarını ortadan kaldırmak için Kemal Paşa tarafından Avrupadan getirilmiş kâfirlerdir» diye düşünerek, adamlara korkunç ve nefret dolu bakışlarla bakıyordu.

Beyazıt camiine geldi. Kapıdan girmesile kendini halifenin, tekke ve medresenin « İcrayı saltanat » ettikleri ve talebei ülûmun sokaklarda pala salladığı hava içinde bulması bir oldu. Cami boşdu. İçi sızladı, ve Sakalışerif çıkarılan günlerin korkunç kalabalığını düşünerek ağladı, kararı camide istediği kadar oturmasına yeni hükûmetin mani olup olmayacağını anlamaktı.

Öğle oldu oturdu, vaz dinledi, 868 rikkât fazla namaz kıldı; ikindi oldu oturdu, mevlüt dinledi. Buluğ yaşından önce kılmamış olduğu bütün namazları tamamladı. Akşam oldu oturdu. Baba ve büyük babasının kaçırmış olmaları muhtemel namazlarını kıldı. Cenabı Hak Talâ ve Takaddes Hazretlerine dua ederek cedlerinin bütün günahlarının afvetmesini niyaz eyledi. Yatsı oldu oturdu, ana ve büyük anasının mazur oldukları günlerde kılamadıkları namazlarını eda etti. Arada uyukluyor Kemal Paşanın din düşmanlığından vazgeçerek Topkapı Sarayında taç giydiğini Halifeliğini ilân ettiğini görerek sevinçler içinde uçuyordu. Derken omuzuna bir el dokundu. Elinde süpürge olduğu halde kayyum başına dikilmisdi. Ödü koptu, dehşetle yerinden fırladı « Bu eli tüfekli adam mutlaka Kemalın adamıdı » kayyum; hoca efendi cami kapanacak dışarı buyurun..deyince kayyumun Kemal Paşaya biat etmiş olduğuna hiç şüphesi kalmadı. Böyle satılmış adamlarla münakaşa etmenin tehlikesini biliyordu. Hiç bir şey söylemeden çıktı. Yürüdü dişlererini sıkmaktan dermanı tükendi dualar okuyarak sağa sola üflemeğe başladı « Yarabbı sen bana sabır ver » diye yalvarıyordu. Ama kanı öyle kaynamış, tepesi öyle atmıştı ki daha fazla dayanamadı Eminönüne gelmiş bulunuyordu. Yenicaminin merdivenlerine çıkarak patlak verdi:

— İşte camiler kapanıyor; Kayyumlarımız Kemale satıldı. "Kalkın ey ehil vatan,, Efendiyi yakaladılar ve Avrupadan dönerek Bakırköy Bimarhanesine tayin edilen doktor Mazhar Osman beye teslim ettiler;.

GÜNÜN FIKRASI

(G) harfinin macerası

AZİZ NESİN

Lâfı ağzından gümrüksüz çıkaranların, aklına geleni söyliyenlerin iftira ve küfür günlük sermayeleridir. Doğrunun ve iyinin arkasından kitleyi sürüklemek kolay olmadığı halde yalan ve iftiranın arkasına topluluğun gayrışuurunu toplamak daha kolay olur.

«G» harfinin meşhur bir masalı vardır. Öyle bir masal ki, uyduranlar inanmamış ve dinleyenlerden bir kısmı gafil avlanmıştır. Bu masalı bir kere de ben tekrar edeyim.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde deve tellal iken, ben annemin beşiğini tıngır mıngır sallarken bir G harfi varmış. Her nasılsa bir yanlışlık yapıp, bu G harfını alfabenin (...) ncı harfi olarak kabul etmişler. Bugünkü âkıbetin, G harfinin başına geleceğini bilselerdi kim alırdı alfabeye. G yi kullanmasalardı ne olurdu? Olsa olsa genel yerine kenel derdik, gün yerine kün derdik. Âşık sevgilisinin dizi dibinde

Külüm şöyle, külüm böyle demektir yâre mutadım,
Seni ey kül sever canım ki, canana hitabımsın,

diye hıçkırırdı. Okadar ehemmiyetli birşey değil.. değil amma bir kere almış bulunmuşuz.

Kel zaman kit zaman bu G harfi bir dergi isminin baş harfi olmuş. İftiracılar, yalancılar, çatacak birşey aramışlar ve bula bula bu G harfini bulmuşlar. İşe harftan başlamak lâzım. Sonra kelimelere, cümlelere, makalelere gelecekler. Bu zavalli G, eğriböğrüdür, deveye benzer. Onun başına gelenler, pişmiş tavuğun başına gelmemiştir. Neyse efendim, bu G yi bir şeye benzetmek lâzım. Amma neye benzetsinler? İnsan neye, hangi gözle bakarsa, onu öyle görürmüş. G yede kendi közleri ile bakmışlar ve şöyle demişler.

Madde 1 : G harfini önünüze alın.

Madde 2 : Sağ elinizin baş parmağının birinci boğumunu ileri doğru uzatın.

Madde 3 : Uzattınız mı uzattınız. Sonra bu parmağınızı hafifçe G harfinin alt kısmına kapatın.

Madde 4 : Sol elinizin şahadet parmağınızı G nin üst tarafına kapatın.

Madde 5 : Olduğu gibi masanın ters tarafına geçin. Sakın ellerinizi olduğu yerden kıpırdatmayın.

Madde 6 : Ellerinizin üzerinde, masada amuda kalkın. Ve dünyayı ters görmeğe aynayı Konya görmeğe başladınız mı iş tamamdır.

Madde 7 : G nin alt ucunu kalemle aşağı doğru uzatın.

— Şimdi söyleyin bakalım, ne gördünüz ?

— Anlamadınız mı? Aşk olsun size..

— Dikkatli bakın. Alıcı gözile bakın hele..

— Birşey yok mu?

— Baksanıza.. Bu Orak değil mi?

— Vay Orak vay...

Elbette.. Teyzemin sakalları olsaydı. Amcam olurdu be birader. G ye de böyle bakarsan orak olur işte..

İşte zavallı G nin macerası budur dostlar. Onlar ermiş muradına biz çıkalım tahtaboşa.

(Türk Hicvi Tarihi)nden örnekler

Kabasakal Mehmet

(Onsekizinci yüzyıl)

DESTAN

Fukarâ kulların arz-ı hâl kıldı
Ahvâller (i) ziyâde perişân oldu
Mâsumlar mektepte okumaz oldu
Mâsumlar duâsın alın efendim

Mektebin önünde ahır yapıldı
Hep okuyan sübyan geri çekildi
Etme diyenlerin evi yıkıldı
Bunun ilâcını görün efendim

Yiyiciler akçe ister zaleme
Verilen malimiz gelmez kaleme
Perişanlık şâyı oldu âleme
Kullarına imdat kılın efendim

Akşam olur yiyiciler derilür
Fukarâ kulların kusurun bulur
Haftada hem üçyüz kuruşun alır
Keyfiyet- (i) hâlimiz bilin efendim

Yetmiş kadar adam mahbus bulundu
Nice bîgünahlar zahimdâr oldu
Mütevelli imam sebebi oldu
Kulların ahvâlin bilin efendim

Yetmiş âdem ile ihzâr olundu
Reâyâ kulların hâli bilindi
Üç kimse üstüne hüccet olundu
Hâlimize merhamet kılın efendim

Kara-molla oğlu araya girdi
Altı kese akçeye halâs buldu
Reâyaya cebren salyâne oldu
Bize olan zülmü bilin efendim

Otuz kese akçe tecrim olundu
Beş çiftçi alanın ikisi kaldı
Akıbet Deveci Osman belâsın buldu
Sairin hakkından gelin efendim

Reâyâ kulların çektiler gücün
İmam adam gönderdi töhmet içün
Devletli Beyefendimizin başıyçün
Tezkiye edin de sorun efendim

Küçük Ansiklopedi

İstihsal kuvveti: İnsan cemiyetinin temelini teşkil eden hayat kaynağı, İnsanlar, tabiatten kopardıkları parçaları yani her türlü ham ve başı boş şeyleri kendilerine faydalı ve yeni istihsal işlerine elverişli hale getirirler.

İstihsal kuvveti, insan emeğindeki hareket sistemine ve kullanılan âletlerin vaziyetine göre şekiller alır.

İstihsal münasebetleri: İnsanlar cemiyet halinde yaşamıya başladıkları gündenberi istihsal münasebetleri devam etmektedir. Bu münasebetler durmadan gelişmiş ve daima kalıp ve karakter değiştirmiştir. Çünkü istihsal münasebetlerini tanzim eden ve onu şekillendiren âmiller tabiat kuvvetlerinde kullanılan âletlerdir.

Meselâ, derebeylik devrinde yel değirmenleri, el tezgâhları gibi âletler kullanılmıştır. Halbuki, buhar kuvvetinin keşfi ve istihsal âletlerinin makineleşmesi, derebeylikten, sermayedar cemiyet nizamına geçilmesini zaruri kılmış ve bu seretle kapitalist cemiyet yeni istihsal münasebetlerinin bir eseri olmuştur.

Tarihte merhale, devir, inkılâp diye adlandırılan hâdiselerin kaynağı istihsal âletlerinin ve istihsal münasebetlerinin değişme ve gelişmesinden ibarettir.

Bir aşk masalı

(Baş tarafı 6ıncı sahifede)

mış. Dervişinde yüzü kızardıkça kızarır, gözleri yandıkça yanarmış. Bu sefer genç kadın gözlerini yere çevirmiş, hafif titrek bir sesle:

«Anladım derviş» demiş, «içini yakan derdi, yüreğini saran hasreti anladım. Ne istediğini biliyorum. Söyle oda senin olacak!»

Derviş bunu duyunca yeniden sapsarı kesilmiş, sonra gene kıpkırmızı olmuş, bir kaç kere bir şey söylemek ister gibi dudaklarını titretmiş en sonunda tâ yüreğinin içinden derin, uzun bir Aaah! çekerek olduğu yere düşüp kalmış.

Etraftan koşan mabeyinciler eğilip bakınca onun ölmüş olduğunu görmüşler. Dervişin yüzünde, dille tarifi imkânsız, baktıkça gün ışığı gibi insanın yüzüne vuran bir saadet varmış.

Baş mabeyinci esefle başını sallayıp:

«Ne talihsiz adam! demiş, Tam muradına ereceği anda öldü!»

Gözlerini dervişin yüzünden ayırmıyan melike:

«Sus!» demiş, «Ondan daha talihli insan var mı? Asıl bahtiyar, bir ömür boyunca hasretini çektiği şeye kavuşan değil, ona erişeceğini anladığı anda, saadetinin en yüksek noktosında bir «Ah!» diyerek düşüp ölebilendir».

BÜYÜK HİKÂYE

TALEBE KAHVESİ

İLHAN TARUS

Hukuk Doktoru Faruk anlattı:

(Brüksel) sehri ahalisi içinde, hattâ Üniversite talebeleri arasında birinci büyük harbi görenler eksik değildi. Binaenaleyh içinde yasadığımız harple (hikâye ikinci dünya harbi devam ederken anlatılmıştır) eski harbi ve bunların Belçika'da uyandırdığı dehseti mukayese imkânlarına malik sayılabilirdik. Ama mukayeseye vakit kalmadı; düşman birden bire sehrin basına çöktü.

Brüksel ne güzel bir sehirdir, bilir misin? Oradaki havayı Avrupa'nın hiç bir yerinde bulamadım. Canlı mahlûklar içinde (insan) diye bir cins vardır. Bu cinsin (Heyecan) diye tamamen kendisine hâs, diğer mahlûklarla kendi arasında aşağı yukarı en keskin çizgiyi teskil eden, harikülâde bir vasfı vardır. İşte bu vasıf, (Brüksel) de milyonların üstüne serilmis bir yorgan gibi, esner, durur. Hele Üniversite mahallesinde, oralarda, talebe kahvelerinde, bu yorgan, koyu cıgara dumanının ve nefes buharının altında, yeni bir milletin bayrağı gibi, renk renk, dalgalanır. Üniversite mahallesi bir sürü deri renklerinin, bir sürü ırkların, bir sürü zihniyet ve ruh hâletlerinin çalkandığı bir denizdir. O denize kenarından ilişen bir genç çocuk, artık kendini kurtaramaz, dalgalara kapılır, derinliklere doğru kayar. Bu derinliklerde (Konfüçyüs) den (Krişna Morti) ye; (Muhammed) den (Marx) a kadar bütün dinlerin, mezheplerin, ekollerin; birbirine karısmıs, birbiri içinde kaynaşıp perçin olmus, donmus selleri akar. Bunlardan hangisi daha evvel önüne çıkarsa o genç, artık o selin damlasıdır. O selle beraber çağlıyanlar, şelâleler vücuda getirir ve gerekirse, o selle beraber kurur, gider.

Bu denizin ortalık yerinde (Tourelle) adlı bir kahvehane vardır. En tenha zamanında içinde iki bin kisi oturur. Uzaktan (Tourelle) kahvesi, tepesinden gökyüzüne doğru kalın bir duman bulutu fışkıran (500) transantlantik bacası hacminde, devasa bir kule gibi görünür. Yaklasırsınız: Deniz gibi uğuldar. Yüzünüze vuran hava her adımda bir santigrad daha ısınır. Sıra sıra genç kafalar mermer masaların kenarında, sallanır, dururlar. İki koltuğunuzun altında iki sıcak rüzgâr, kahveye girersiniz. Tam karşınızda, pencereler arasındaki öldürücü hava cereyanının göbeğinde bir sarı saçlı Alman (Hukuk davel) e çalışır. Onunla dirsek dirseğe gelmis bir Hollanda müstemlekelisi, sağ elindeki mendille ensesinin terini silerken sol elinin avucile kıvırcık saçlarını düzeltir. Karşısında, erik gibi gözlerini kapıya dikmiş, durmadan dudaklarını ısıran, esmer, parlak tenli bir İtalyan kızı, elli santim dipte tek basına satranç temrinleri yapan upuzun burunlu bir İngiliz delikanlısı vardır. Kademe, kademe sağa, sola, ileriye, geriye açılırsınız. Birer Çin feneri halinde dizi, dizi baslar, camlı kapılara, genis pencerelere doğru açılırlar, genişlerler, uzaklaşırlar. Bu nehir, yüz metre ötede (Tourelle) in dört duvarını yıkarak, meydana vurur ve merkezden muhite doğru durmadan fışkırarak, kabararak, gürüldiyerek, akar...

(Tourelle) e girdinizse çıkmayınız. Orada oturunuz, yiyiniz, içiniz, konuşunuz, kavga ediniz, yumruk yumruğa geliniz, uyuyunuz ve sevişiniz; avucunu tavana doğru açmış ve bu avucun içine üst üste dört kat tepsi dikmis, bu tepsilerin her birine yirmişer aded bardak sıralamış olan beyaz ceketli garson yanınızdan tebessümle geçer ve ta ilerde bir iskambil kâğıdı demetinin üzerine yanağını dayıyarak uyuyakalmış bir Japon iktisad talebesinin önünde, büfeye doğru nağra atar:

— Bir Apsent!!!..

O civarda oturanlar garsonun nüktesine, biraz geridekiler sesine, daha uzaktakiler yüzündeki çizgilere, kahkahalarla gülerler. Bu kahkaha bir kaç saniyede bir kaç yüz kişinin hançeresinde oynamağa baslar. Geri yanı artık gülenlere gülmektedirler::

Ders saatini, (Tourelle) de nadiren garsonlar, bazı durgun havalarda çıngıraklar, fakat ekseriya talebelerden biri ilân eder. O zaman bina, bir orta - zaman kervansarayı gibi inlemeğe başlar. Bardak, tabak dağları devrilir; masalar birbirinin üstüne yığılır; birbirinin omuzlarına fırlıyan, önündekinin bacaklarının arasından geçen, geridekinin kasığına yumruk atan, döşemeye dayanmış birinci kat insanların omuzlarında, omuz hizasından itibaren tavana yükselmis ikinci kat insanlar.. Canbazhane ihramları, atlı karıncalar, kadın çığlıkları ve birbirine dolaşan bacaklar,,,

* * *

Biz dört arkadaş ayni masada otururduk. Hepimiz Hukuk Fakültesinde idik ve bütün günlerimizi, aşağı yukarı, beraber geçiriyorduk.

Bunlardan biri, bir Alman yahudisi idi. Çok kısâ boylu, beyaz denilecek derecede âçık, mavi gözlü, saçları elbise fırçası gibi tepesinden ve şakaklarından fışkırmıs, bir kelime ile çirkin mi çirkin bir delikanlı.. Ağzı daima yarı açık durur ve sapsarı dislerinin arasından kravatına ikide bir, bir salya ipi sarkardı. Bu sebebden kırmızı kravatının düğüm noktasından biraz aşağıda siyah bir leke hasıl olmustu.

Fakat bu herif bir kere konusmağa basladı mı, artık ne kravatının lekesi, ne salyasının ipi, ne de sarı disleri görünürdü Onun kafasının içinde acayip bir makine kurulmustu ki, makinelerin bütün faydalarını haizdi ve bütün zararlarından, kusurlarından münezzehti. Sıkıntı çekmeden, bilhassa durmadan söylerdi. Sözünün başlangıcında orada bulunan biri, artık sözün sonunda da orada bulunmağa mahkûmdu. Müthiş bir inandla (Marks)a inanıyordu. Zaten konuştuğu mevzuların, beklediği fırsatların, kafasının fevkalâde makinesini döndüren meselelerin kaffesi de, (Marks)a ait olanlardı. Hemen hemen grupumuzun riyaset makamını işgal ediyordu. Biz ona, inandığımız için değil, onu sevdiğimiz için tâbi oluyorduk. Baştan epeyce mukavemet göstermemiş değildik Bilhassa ben onun fikirlerine karşı çok evvelden edinilmis bir kanaate belimi dayıyarak, vakit vakit nefrete ve hiddete kadar yükselen bir aksülâmel gösteriyordum. Sonraları yani bir yıl kadar sonra, tavrıma bir istihza ve istihfaf maskesi giydirdim ve onu sükût içinde dinlemiye razı olmamı, yorulmadan usanmadan, onunla meşgul olmamak ve ona ehemmiyet vermemek şeklinde tevil ettim, durdum. Ama hem ben, hem de o, zorla tâbi ve metbu vaziyetine düştüğümüzü, o kendisinin âmir, ben kendimin memur olduğumuzu pekâlâ biliyorduk. Bu karsılıklı riya oyunu, birbirimizden müthis bir sekilde ayrıldığımız son güne kadar, zerrece bozgun vermeden, devam etti.

İkinci arkadaş, Alman yahudisinin sevgilisi olan ve dört yıldanberi onun peşinden giden, çok güzel bir Polonyalı kızdı. (Tourelle)i ve üniversite salonlarını sıcak bir koku ile dolduran binlerce genç kızın içinde, başından sonuna kadar, daima bir prenses gibi dolaşmıştı. Her kösede merak uyandırırdı ve bir masaya doğru yürürken, yalnız eteklerile dokunduğu insanların değil, yalnız gözlerile dokunduğu insanların da değil, fakat bütün köşenin ve elli metre kare içindeki bütün muhitin kalbine çarpıntı verirdi.

Bir zamanlar onunla beraber gezdiğimiz için biz bile âlemin dedikodu mevzuu olmuştuk. Türk arkadaşlar talebe cemiyeti toplantılarında yanıma oturmak için itişip kakışırlardı. Reisin yüksek sesle okuduğu rapor, benim fısıltı seklinde anlatmağa çalıştığım hikâyenin içinde kaynayıp giderdi. Bu hikâye belki yüz defa anlatılmış, fakat kimseyi inandıramamıştır. Onlar inanmasa da ben bu sürprize hayret etmekten asla kendimi alamazdım. Bu arkadaşlâr (İzâbel)i yâkından tânımıyorlârdı. Tabii olarak benim hayretimi de anlıyamazlardı. (İzabel) ile yahudi (Gang) arasındaki münasebetin seklini, mahiyetini bilmeden de, doğrusu, inanmamakta haklı idiler.

Bu münasebeti anlatmak da pek kolay is değildi hani.. Bizim buralarda, iki insanı birbirine bağlıyan sebeblerin daima gözle görülür seyler olmasını istemek âdettir. Hakikate uygun olduğu için en doğru hareket tarzının da bu olduğu inkâr olunamaz. Dünyanın neresinde olursa olsun çirkin bir erkeğe âsik olan güzel bir kadının sevgisini hakiki saymazlar. (Ya parası içindir, yahut da başka bir çıkarı vardır) derler. Ne kadar doğru değil mi? Değil mi söyle, doğru değil mi?)

Hayır dostum, hayır.,, Doğru değil, yanlıstır: Köküne kadar yanlıs: İste (Gang) ile (İzabel) arasındaki münasebet buna güzel bir misal olabilir. Gang fakirdir. O kadar fakirdir ki ekmeğini, bir şapka mağazasında modellik eden İzabel temin eder. Gang çirkindir. O kadar çirkindir ki, iğrenmeden suratına bakmak imkânsızdır. Fakat (Gang, (zeki) dir. Gang, (idealist)tir: Gang, (konuşmağa başladığı zaman) herkes susar, (onu) dinler. İzabel de bu dinleyiciler arasındadır. Onu dinlemekten bıkmaz, usanmaz, bilâkis.,, Bilâkis o, mavi gözlerini parlatarak çenesini oynatmağa başlayınca, Gang için ördüğü yün yelek uzun sarı sişlerle beraber dizlerine doğru kayar. Gözlerini ona diker, alâkadan ziyade ihtirasa benziyen bir inadla, sehvete benziyen bir yarı baygınlık içinde, Gang'ı dinler. Gang, sözünü, ya kısık bir kahkaha veya bir buzlu kahve ile bitirir. O zaman İzabel de uyanmış bir medium gibi örgüsünü tekrar kaldırıp işine koyulur.

Bir tavan arasında otururlar. Kızın kazancının yarısı ev kirasına, yemeklerine, giyeceklerine ve kitaplarına gider. Bakiye yarısı da (Tourelle)e verilir. Çünkü Gang konuşurken mütemadiyen kahve içer. Bu o kadar yekûn tutar ki kazançlarının yarısını götürür. İzabel bu hali sükûnet ve memnuniyetle karşılar. En son kahve ziyaretinden ekseriya gece yarısı eve dönerlerken kocasını tekrar masaya oturtur ve bir çocuk gibi alnındaki terleri tentenelli mendiliyle silerek:

— Ne olur, Gangcığım, der, bir buzlu kahve iç de öyle gidelim.

(Sonu gelecek nüshada)

Suçlar üzerinde incelemeler

— 5 —

Bu anket 1937 - 1942 yılları arasında Edirne ve İmralı yeni cezaevlerindeki 1678 adam öldürme suçlusu üzerinde yapılmış olan kriminolojik bir araştırmadır. Bu suçluların hepsi köylüdür, bu anket kendi şahsi ve metodik nezaretim altında yine mahkûmlardan müteşekkil bir heyetce ve senelerce devam eden samimi, müşterek bir çalışmanın mahsulüdür.

1) Adiyen öldürmek	1378
Taammütle öldürmek	370
2) Erkek „	1531
Kadın „	147
3) Karısını „	120
Metresini „	10
Yakın akrabasını öldürmek	210
Birden fazla insan „	76
Anasını „	18
Babasını „	8
Çocuğunu „	4
Memuru „	39
4) Zehirlemek suretile „	1
İşkence ile „	5
6) Katle iştirak „	28
Öldürmeye muzaheret	38
Faili gayri malûm	120
7) Takdiri tahrikden istifade eden	464
Kanunî „ „	320
„ ağır „ „	74
8) Suçu işlediği zaman 15 - 18 yaşında olan	85
„ 18 - 21 „	431
„ 21 den yukarı	1162
9) Evli ve çocuklu	1005
Evli çocuksuz	172
Bekâr	501
10) Suçu kendi köyünde işleyenler	1585
Köyü haricinde işleyenler	130
11) Fakir	928
Orta halli	729
Zengin	21
12) Garbi anadolu bölgesinden	980
Orta „ „	182
Şimali Anadolu bölgesinden	230
Şarki „ „	45
Cenubi „ „	241
13) Hiç okuma yazma bilmeyen	741
Ceza evlerinde okuma öğrenen	892
Okur yazar	45
14) Aynı cinsden olmayan suçlardan mükerrir	37
Evvelce adam öldürmüş olan	26
15) Sarhoşluktan öldüren	152
Kavga ve münakaşa sırasında tehevvürle öldüren	475
Kumar yüzünden tehevvürle	8
Kan gütme sebebile „	18
Kin ve intikam „ „	186
Mal ve mülk ihtilâfile „	357
Para hırsile „	124
Müdafaai nefs zaruretile „	66
Karısının zinası sebebile „	63
Aile ihtilâfları „ „	83
Kıskançlık, şüphe, aşk, iptilâ	145
16) Tabanca ile öldüren	695
Mavzer ile öldüren	307
Çifte „	181
Bıçak ve balta gibi aletlerle	302
Sair ezici aletlerle	174
Boğmak suretile „	13
Zehirlemek „ „	1
Türlü işkence ile „	5
17) Öldürme suçunu ilk baharda işleyenler	511
„ yazın işleyenler	629
„ son baharda „	430
„ kışın „	108

E. A. Müstecaplıoğlu

İngiliz demokrasisi

[Baş tarafı 3 üncü sahifede]

olduğu gibi şiddetli bir iç savaştan sonra yapılırsa, şekil hürriyet uzun müddet gelişemez, sefalet artar, bir diktatür mecburidir. Bütün bunlar kanlı bir ihtilâlin kaçınılmaz ve geçici zararlarıdır„.

«İhtilâlcı devrim rolünü bu ikinci genel savaş oynıyabilir, yani millî birlik bozulmadan, harbı kazanan halk işçi partisi eliyle derhal harekete geçip demokrasi yoluyla bünyevî inkılâplar yapabilir irtica ise bu kuvvet karşısında birşey yapamaz. O vakit hem hakikî demokrasi, yani ekonomik âdalet, hem de şekil demokrasisi, yani çok partili muhalefet aynı zamanda devam edebilir, her nevi hürriyet birden sağlanmış olur».

«Bu inkılâpları yapabilmek için anayasamızı değiştirmek ve acele etmek gerekir. Her geçen gün irtica kuvvetlerinin toplanıp kuvvetlenmesine, halk kitlelerinin heyecan, gayret ve ümitlerinin azalmasına, haricî kapitalizmin müdahalelerine yardım eder. Savaşsız olarak, demokratca bir inkılâp yapmak firsatını bu harp doğurmuştur, bunu kaçırırsak hiçbir parti kârlı çıkmıyacaktır; ancak halk kütlelerinin gözünde demokrasi mefhumu kaybedecektir. Halk seçtiği mebusların ve oy verdiği programın tatbik edilmediğini görünce demokrasiden yüz çevirerek sağ veya sol ihtilâlcı fikirlerin arkasından sürüklenecektir».

SON

Bizim Sanatımız

Yaşamayanlar sanatının yaşamayan sanatı,
Yere inmeyen sanat.
Dün de yoktu bizce bu sanat.
Biz yaşayan halk, biz çalışan halk,
Biz alnı terliler ve avucu nasırlılar,
Duymamıştık o nağmeleri,
Sarayı hümayun kapalıydı bize.
Üstat!
Bir puttu tapanlara o,
Tapmadık ona ve anlamadık bile
Üstat!
Göbeğinin azametinden başın dönmemekte,
Ufkun dar
Ve yarının yok bizce.
Biz, yarına bakanlar,yarının çocukları,
Bugün yaşayan bizler,
Biz yarını kuranlar
Kudretli enkaz aramadayız.
Sense"gemiler geçmeyen bir ummanda
Besteler„duymadasın.
Yok,yok,
Yok ki duyalım o besteleri,
Geçtik o ummandan hayat gemisile,
Kıyı görünmede artık.
"Kandilli uyurken uykularda„
Sürükleyemiyoruz mehtabı,
Mehtap ağlara dolaşıyor.
Oralarda.
"Sine surah besurah"
Balıkçılar ısınmak için
Muntazam bir tempo ile ellerini açıp koltuklarına vurmadalar.
Sen anlamazsın bu musikiden üstat,
Sultanı yegâh istersin!
"Hazan ki durmadan evrakı subesu dökülür„
Her yanda
Ve yaprak dökümü umumî bir mevsim!
Kan ve sefalet rengini görenler.
Tıpkı senin gibi diyorlar:
"Hazinesinden eteklerle renk-ü-bû dökülür„
Cem sofrasında sen
"Zenginler o cennette fakirlerle müsavî„
Diye vuslât ablayı kandıradur.
Muhakkak olan bir şey var.
Kafandaki müsavat bile dünyada yok.
Bizim sevgilimiz orospu olmuş,
Bizim sevgilimiz sırtındaki küfe ile kömür tozu taşımada Kuruçeşmeden..
Bizim sevgilimiz yüz paraya hayat satmada.
Bazan tütün işlerken görüyoruz,
Hergün biraz daha sararmada
Ve geçen gün duyduk
Üsküdar yolunda kan kusmus,
Kan kusmuş ve «ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde»
Diyememiş
Artık biz nasıl olurda onu övmek için
«Tavsifini musikiye bırakmak diler» de
Yüzüne karşı utanmadan
«Hüsnün
Bir saltanatın güzelliğiydi» diyebiliriz.
Onun ne kürkü var, ne yeldirmesi,
Ne de ahirette bile
«Vadeî teşrifine alkış» tutanları!
Sen de bilirsin ki «ehli akl anlamaz»
«Pîri mugana her gece damad» olanların dilinden
Onlar, «dehrin bu hay-u-huyuna»
Gülerler,
«Yıldızlar o yanda, ben bu yandda»
Ömrüm «iç Erenköyünde geçsin» derler.
Diyemiyoruz biz aziz üstad, diyemiyoruz..
«Açan şu kırmızı gülden esen riyaha kadar» ne varsa bizim de
Yine dikenli ağacımız yok şu dünyada.
Sen istediğin kadar «ey gül» de,
«Sükûta varmayı emreyle bülbüle,
Uyanmasın gülşende mest zevk olan ehbap» da,
Biz uyuyamıyoruz, uyuyamıyacağız,
Yere indi şan'at,
San'at yerin, yerdekilerin,
Bizim ve bizde!

Bahri GÖRANLAR

SEVGİLİME MEKTUPLAR: 2

İnsanlığın Haline Doğru..

Sait Faik ABASIYANIK

Kahveden çıktığım zaman sokak tenha idi. Herkes işine gitmişti. Ben de fabrikalara doğru yürüdüm. Bir tanesinden içeriye girdim,

— ....

— ....

İşe veren imalâthaneyi gezdiriyor.

Görüyorsun ya sevgilim, bu sefer sözümü tuttum, zekâmı kullandım: Ne dedim? Söylemem, istemem kendimi sana medhetmek, Öyle lâf ettim ki, adamcağız gezdirmeğe mecbur kaldı.

Ben neyim, gördün a, sana kullanamadığın zekâmı adama kullandım. İş veren imalâthaneyi gezdiriyor: Sağımda dört beş tane lâhit var, başlarında adamlar, Bu lâhitlerin içi kireç ve taş dolu. İçinde vıcık vıcık deriler. İşçilerin yalnız birinin ayağında çizme var, Ötekiler yalın ayak, Üstlerinde başlarında çuval gibi bir caketten kıllı göğüsleri gözüküyor, Hepsi iç gömleksiz bir takım adamlar, Önlerinde bir deri önlük bile yok. Yırtık bir çuvalın yarısı pis sular içinde,

İş verene:

— Yemek verir misiniz, işçilerinize? diyorum.

— Veriyoruz.

— Fazla mesai yaparlar mı?

— Onları korumak için yaparız,

— Fazla mesai için ne ödersiniz?

— Gündeliğin saat başına isabet edeninin bir buçuk mislini.

— Ya!... Amelelerin yalnız, yani siz olmadan, görüşmeme müsaade eder misiniz?

— O neye iyi o?

— Bakalım onlar ne düşünüyor,diye. Size söyliyemiyecek bir şikâyetleri varsa, diye.

— Peki ama, çok rica ederim, isim yazmamak şartile... Müessesem pek yenidir, efendim, istemem, reklâm istemem.

Yazmıyacağıma söz veriyorum, Ama tutmıyacağım sözümü ki, — Yani Triyandafiles deri imalâthanesi —

Dolabın başındakilere yanaşıyorum:

— Size yemek veriyor mu?

— Hayır.

— Nasıl hayır?

— Vermiyor. Yemek yerine «30» kuruş para veriyor.

— Gündeliğiniz ne kadar?

330 kuruş

— Sizin ayakkabılarınız yok mu?

— Usulen çizme vermesi lâzım, daha vermedi.

— Verir mi?

— Verse ayağımızda olurdu, vermez.

— Kaç saat çalışısınız?

— Sekizden beş buçuğa kadar. Bir saat öğle tatili.

— Fazla mesai yaptığınız olur mu?

— Olur.

— Meselâ kaçtan kaça kadar?

— 6,00 dan 9,30 kadar. Bazan da 12 ye kadar.

— Ne verir size, fazla mesai için?

— Ne verecek?,, Gündeliğimizin saat başına düşenini.

Akmayan dolmuş bir deri lâğımını ayıklamakta olan bir genç adama doğru yürürken üstünden başından, çizmesinden iyi bir işçi olduğu belli bir adam yanıma geldi. Artık soracaklarımı bu genç adama da soramadım. Sorduklarımın hepsine, bu yeni gelen çizmeli cevap verdi. İş kanununu ezberlemiş gibi idi. Hangi suale hangi cevabın verileceğini biliyordu.

Sevgilim, ayaklarına, aldığın her yeni kunduravı, giyerken sana yukarıdaki deri imalâthanesinin reklâm istemeyişini hatırlamanı rica etsem,,,

İmalâthaneden dışarıya çıktım. Yürüyorum. Tenha sokaklarda lodos. Burnumda artık çoktan alıştığım koku. Birden gözüm açık bir kapıya ilişti, Şöyle içeriye baktım, Bir makinenin başında yedi adam vardı, Üçü makinenin bir tarafında; ötekiler de karşı tarafında sıralanmış çalışıyorlardı Bir kısmı deriyi bu makinenin bir tarafından sokuyor, öbür taraftakiler bu deriyi kirlerinden, yağlarından, fazlalıklarından temizlenmiş bir halde çıkarıyorlardı. O kadar işe dalmış çalışıyorlardı ki, bir müddet sessizce, onlar da farkında olmadan, işçileri seyrettim Bir tanesi hafif hafif «Cevriye»yi mırıldanıyor; bir çok gencin dudağında «gaz koydum fenerlere» türküsü vardı.

Beni gördüler, şöyle bir baktılar, konuştular. Buna yarma makinesi derlermiş. Bir çok imalâthanelerde iptidai bir şekilde satırlarla yapılan bu ameliyeyi buradaki makine çarçabuk yapıyordu. Yedi kişi, görülmemiş bir süratle, makine ile hemâhenk çalışıyorlardı. Temiz kıyafetli birisini iş veren sanıp:

— Amelelerle görüşebilir miyim? dedim

— Siz kimsiniz?

— Gazeteciyim,,, Siz imalâthanenin sahibi misiniz?

— Hayır, Ben makinistim,

— Ne alırsınız siz?

— 200 lira maaş.

— Ya bunlar?

— Onlar yevmiye alır. Öğrenmek istediğiniz bir şey varsa şuna sorun. Amele mümessilidir o,

Zayıf, sarı yüzlü birine yanaşıyorum. Soracağım bir şeyler vardı, sordum.

— Ben amele mümessiliyim ama, işçiyim de. Şimdi size cevap vermeğe dalarsam parmağımı kaptırırım. Anladın mı beyim? Soracağını sen şu karşıkilere sor.

Karşıdaki adamlardan birine soruyorum:

— Kaç yaşındasın hemşerim.

İki berrak göz yüzüme çocukça bakıyor.

— On beş.

— Kaç saat çalışırsın?

— Sekiz saat.

— Fazla mesai yapar mısın?

— Yapmasam ne halt ederim. 6 yevmiye yerine haftada 10, 12 yevmiye yapıyorum.

— Fabrika sahibi yemek veriyor mu?

Güya veriyor Birliğin yemeği. Adama yenmez ki, doyulmaz ki onunla.

Amele mümessili dayanamıyor, bir kapıyı gösteriyor:

— Efendi, diyor, asıl mümessiller içerde, bir de orayı git gör.

Açık kapıdan içeriye bir zehirli hava ve asid kokusu içine dalıyorum. Gözlerim yanıyor, Burada iki üç adamın müthiş bir süratle bir lâhidin içinde öküz derilerini çıplak el ve ayaklarla çıkarıp bir tarafa götürdüklerini görüyorum. Bunlar kireç çkuyularından deri çıkarıyorlar. Çıplak el ve ayaklarla, Bir taraftan da konuşuyorlar:

— Mal sahibi ne çizme, ne eldiven verir. Vermesi lâzım. Bu kireçli su eli ayağı çatır çatır yakar. Ama alıştık, ne yapalım. Haydi elimizi bir yana bırakalım: O artık nasırlandı

Ama ayaklarımız,,, Vermiyor Çizme,,, Ne desen boş. Bu gün yarın, bu gün yarın!

— Burası kimin malı?

— Bohor Mevda deri fabrikası, onlar bu lâkırdıyı bitirmeden daha iki temiz giyinmiş genç adam arkamda bitiyor.

— Ne istiyorsunuz siz?

— Hiç, gazeteciyim de.. görmeğe gelmiştim:

— Ameleyi iş zamanında meşgul etmek, doğru mu?

— İki dakikalarını çaldım. Affedersiniz.

— Doğru değil ama.

Kızarım a, sevgilim. Ben de Allah kuluyum:

— Çizmesiz eldivensiz işçi çalıştırmak, doğru mu?

— Çizmeleri var onların ama giyinmezler. Böyle çıplak çalışmak kolaylarına geliyor.

İki adama dönüyorum:

— Bakın, diyorum, ne diyor: Siz istemiyormuşsunuz,,,

İnsan elini, insan ayağını çatır çatır yakan kireçli sulara basa basa işlerine hızla saldıran işçiler bir şey söylemiyorlar. Bir bana, bir iş verene bakıyorlar. Birisinin vazifesi ateş tutmak olsa da ona maşa istemiyor, elile ateşi tutmaktan zevk alıyor, dese birisi. Ancak böyle bakılırdı ama.

Şaşırdım kaldım. İnsan oğlunu bu kadar ahmakça aldatmak için insanın kendisi ne olmalıdır sevgilim? Aklına ne gelirse söyle. Ben gelirsem zararı yok: Sersem olmalı değil mi?

Ne ben, ne de yalın ayak, dirseklerine kadar çırıl çıplak kollarile kireç, kan, asit, içinde çalışan işçi, bu patron vekilleri mi, oğulları mı olduğunu kestiremediğim adamların bu korkunç yalanına inandık. Bir birimize baka kaldık.

Her şey sizin..

Yol sizin, dâva sizin,
Zafer şarkıları söylemek sizin hakkınız.
Biz;
Sizin saflarınızda birer müsafiriz
Varsa kavga payımız eğer
Karşılık tutun onu
Bize yedirdiğiniz emeklere..

Ahmet Fedai

GÜN

Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

Bedreddin böyle söylüyor

Hasan Tanrıkut

İnsan şahsiyetinin inkişafına coğrafi hudutlar çarptığı zaman faşizm, ferdin benliğinde doğar. Şahsiyetin inkişafında normal ve moral merhaleler vatan ve insaniyettir. Faşizm, bir bütün hâlinde ve kendiliğinden ceryan eden bu inkişafın zoraki olarak parçalanması teşebbüsüdür.

Bir aile içinde gözlerini dünyaya açan insan aileden mektebe, mektepten hayata geçmek suretile normal tekâmülünü yaparken muhitinin ve mizacının şartlarına göre ya coğrafi hudutlara kadar gidebilecek veya tekâmülü devam ederek kendini sadece bir vatandaş olarak değil fakat bir «Dünya insanı» olarak duyacaktır. Faşizm, tekâmülün yolunu kesmek ve şahsiyeti coğrafi hudutlarla tahdit etmek suretile insanı bir nevi milliyetçi egoizm içine hapsetmektir. Bir kere dünya ve insanlık inkâr edildimiydi onun yerine faşist mantık kaim olur. Normal olarak parça bütünün içinde bulunduğuna göre dünya da vatanı ihtiva eder. Faşizm bu mantığı tepe taklak eder ve : Vatan dünyayı ihtiva eder ! Demek ister. Bu hal onun egoist ve emperyalist bünyesini gösterir.

İnsanlık ideali, vatan realitesi üzerinde yükselir. Maddenin üzerinde ruhun yükselmesi gibi... Faşizm maddesiz bir ruh olmak istediği için tuzlabuz oldu. Vatandan en çok o bahsetti fakat hiç bir zaman böyle bir vatan var olamıyacağı için yarattığı zihniyet yaşayamazdı.

Vatanı inkâr eden kim? Halk içinde ıztırap çekmiş olduğu, yine içinde güleceğini ümid ettiği toprakları inkâr edecek kadar gafil değildir. Biz Faşizmin vatanını, insan şahsiyetini coğrafi hudutlarla çevirip boğmak isteyen aslâ var olmamış vatanı inkâr ediyoruz! Vatan duygularının insanlık duygularına kadar inkişafına meydan vermeyen ve buna tahammül edemiyen çevreler yeni bir faşizmin korkunç başlangıcı içinde bulunurlar.

Milletler insanlık bayrağını dalgalandırmak yolundaki cehdleri nisbetinde büyük millettirler. İnsanlık idealinden mahrum olmak ve aynı zamanda (Büyük millet) unvanını kazanmayı isemek boş bir hayaldir.

İnsanlık bayrağını dalgalandırmak hakkı her milletin en geniş kütlesine, halka ve yalnız halka aittir. Yalnız odur ki, şahsî menfaatten, mal mülk kaygısından uzak bulunur ve bunun için insanlık bayrağına ihanet etmez.

Burjuvazi aristokrat rejimler içinde doğdu ve aristokrasinin yerine geçti. Sosyalizm, burjuva rejimler içinde doğdu bugün onların yerine geçmek üzeredir. İnsanlık idealleri vatan içinde doğdu, bir ideal olarak vatan realitesinin (Müşahhasın) üzerinde yükseldi! Fakat burjuvazinin aristokrasiyi; sosyalizmin burjuvaziyi yıkması gibi insanlık, vatanı yıkmıyacaktır. İnsanlık milletlerden meydana gelecek bir ehramdır. Her millet insanlık ehramının bir taşıdır. Taşları kaldırırsanız ehram kalır mı?. İnsanlık ideali faşizm değildir ki, milletleri kültürlerinden, dillerinden, mahallî âdetlerinden etmek istesin.. İnsanlık ideallerinin ortadan kaldırmak istediği ne vatandır, ne milletlerdir. Fakat vatan ve milletleri zararlı bir hale sokan irtica, faşizm ve hertürlü skolâstik görüştür.

Her tarafta insanlık ideali üstün gelecektir. Her tarafta milletler aynı havuza su taşıyan idealistler olarak insanlık kaynağını besliyeceklerdir... Dünyanın neresinde olursa olsun insanlık idealinin bayrağı kafa ve kol işçilerinin elinde dalgalanacaktır! Yeni bir irtica beklevenler ve istiyenler bilsinler ki, ona imkân kalmamıştır. Çünkü halklar dünyanın her tarafında anlaşmış bulunuyorlar. İnsanlık idealinin zaferi önündeyiz. Her yerde ve her tarafta fikrî ekonomik, irticaın yıkılışını gözlere ayan kılmak için ebedî güneş haşmetle yükseliyor.

Abone şartları :

Müessisi: Esad Adil Müstecaplıoğlu

İmtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müd. Hasan Tanrıkut.

Muhabere ve adresi P. K. 519 İstanbul.

Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.

BASKI : Stat Basımevi

RAKAMLAR-GERÇEKLER

● Yelkenliler ve motorlar da dahil olmaküzere 1939 yılında yani harpten önceki en kuvvetli ticaret Filosuna sahip olan memleketler şunlardır:

Memleketler	Gayri safi Tonaj
İngiltere	17 891 000
Birleşik Amerika	11 362 000
Japonya	5 630 000
Norveç	4 834 000
Almanya	4 483 000
İtalya	3 425 000
Hollanda	2 969 000
Fransa	2 934 000

● Yine harpten önce, 1938 yılında kamyon ve otomobil bakımında en zengin olan memleketler.

Memleket	Kamyon ve otomobil	Kaç kişiye bir otomobil düşmekteydi
Birleşik Amerika	29 485 684	4
İngiltere	2 542 294	20
Fransa	2 251 000	18
Almanya	1 707 496	39
Kanada	1 381 103	8
Avustralya	799 750	9
Sovyetler birliği	677 997	217
İtalya	469 400	93
Cenubi Afrika	350 281	24
Arjantin	279 267	46
Yeni Zelanda	265 025	6
Belçika	226 907	37

● Devlet demir yollarımızda taşınan eşya tonajı:

	Ton
1938	376 601
1939	415 285
1940	519 932
1941	675 406
1942	768 179
1943	737 050

● Türkiyedeki şimendüfer kazaları:

	Çarpışma	Raydan çıkma	Ölen	Yaralanan
1938	—	43	38	41
1939	8	35	54	50
1940	15	31	69	55
1941	19	48	126	83
1942	26	82	112	71
1943	24	56	126	138

● 1942 yılında Bankalara yatırılan paralar :

	Türk Lirası
Milli Bankalara	386 205 710
Osmanlı ve Selânik bankasına	63 378 728
Ecnebi bankalara	20 664 835
Emniyet sandığı ve Halk Bankasına	4 205 447
YEKÛN	474 454 720

**